

Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrenciler İçin

AKRAN DANIŞMANLIĞI

ÖZELLEŞTİRİLMİŞ ARKADAŞ PROGRAMI

Özel Eğitim ve
Rehberlik Hizmetleri
Genel Müdürlüğü

Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrenciler İçin Akran Danışmanlığı Programı

Özelleştirilmiş Arkadaş Programı

ANKARA 2024

EDİTÖR

Doç. Dr. Mustafa OTRAR

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Serpil ALTUNCU VAROL

YAZAR

Prof. Dr. Serap NAZLI

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Uzm. Psk. Dan. Elif Asena AKIN

Uzm. Psk. Dan. İsmail YILDIRIM

GENEL YAYIN NO

9497

TANITICI YAYINLAR DİZİ NO

3150

ISBN

978-975-11-8113-8

Tasarım

sekizstudio.com

Bu yayın Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün finansal desteği ile hazırlanmıştır.
Yayında beyan edilen görüşler kişilerin kendi sorumluluğundadır ve
hiçbir şekilde Millî Eğitim Bakanlığı'nın görüş ve politikalarını yansıtmamaktadır.

İÇİNDEKİLER

Akran Danışmanlığı.....	4
Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrenciler için Akran Danışmanlığı.....	5
Özelleştirilmiş Arkadaş Programının Yapısı.....	6
Akran Eğitim Programı ve Süpervizyonu.....	8
Özelleştirilmiş Arkadaş Programının Uygulama Süreci.....	11
Özelleştirilmiş Arkadaş Programının Ölçme ve Değerlendirme Süreci.....	18
Kaynakça.....	21

EKLER

Ek-1: Ortaokul Özelleştirilmiş Arkadaş Eğitim Planı	22
1. ve 2. Oturum: Rol ve Görevler, Sınırlılıklar ve Etik Kurallar.....	23
3. ve 4. Oturum: Özel Eğitim İhtiyacı Olan Akranları Tanıma ve Etkileşim Hataları....	27
5. ve 6. Oturum: Etkili İletişimin Anahtarı.....	31
7. ve 8. Oturum: Ben Akran Danışmanlığımı.....	36
Ek-2: Lise Özelleştirilmiş Arkadaş Eğitim Planı.....	39
1. Oturum: Rol ve Görevler, Sınırlılıklar ve Etik Kurallar.....	40
2. Oturum: Etkili İletişim.....	43
3. Oturum: Empati ve Sen-Ben Dili.....	46
4. Oturum: Akran Danışmanlığımı.....	49

Akran Danışmanlığı

Gelişimsel rehberlik modeli ile birlikte, okul rehberlik ve psikolojik danışma (RPD) hizmetlerinde öğrencilerin katkı ve desteği alınmaya başlanmıştır. Akran danışmanlığı programını, 1970'li yıllarda kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programı'nın (KGRP) temel müdahalesi olarak kazandıran kişi gelişimsel rehberlik modelinin uluslararası lideri Robert Myrick'tir. Akran danışmanlığı; ilkokuldan üniversiteye kadar bütün öğretim kademelerinde yararlanılan, okul ve öğrencilerin ihtiyaçlarına göre farklı biçimlerde tasarlanabilen, KGRP'nin 'insan kaynağı' olarak değerlendirilen ana müdahalelerinden birisidir (ayrıntılı bilgi için Nazlı, 2023).

Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programı'nın (KGRP) temel müdahaleleri içinde yer alan akran danışmanlığının gelişimsel ve önleyici misyonu bulunmaktadır. Akran rolünü üstlenen öğrenciler KGRP'nin insan kaynakları içinde değerlendirilir ve okul RPD hizmetlerinin "görünür elçileri" olarak hizmet sunarlar. Akran danışmanlar belirli kriterlere göre seçilir, üstlenecekleri rollere göre eğitim sürecinden geçirilir ve rehber öğretmen/psikolojik danışmanın koordinasyonu ve süpervizyonu dâhilinde akranlarına destek olurlar (Nazlı, 2023).

Myrick'e (1997) göre akran danışmanlığı, bir öğrencinin yardım becerilerini kullanarak diğer öğrencilere -bazen de yetişkinlere- yardımcı olmasıdır. Akran danışmanları, almış oldukları yardım becerileri eğitimi aracılığıyla kendi yaşlıtlarına ya da kendilerinden küçüklere yardım etmek için kişilerarası iletişim becerisi eğitimi almış profesyonel olmayan kişilerdir (Tindall, 1994). Gelişimsel okul RPD hizmetlerinde akranlardan yardım alınmasının en önemli sebebi, bu müdahalenin gücünden kaynaklanmaktadır.

Alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde; akranların birbirlerinin davranışını etkilemede *en etkili yol* olduğu görülmektedir (Myrick, 1997; Nazlı, 2023; Tindall, 1994). Myrick'e (1997) göre, insanlar 3-4 yaşından itibaren birbiriyle anlamlı ilişkiler kurmaya başlarlar. Aynı yaş grubunun birbirini etkilemesi ve birbirine rol model olması; "çocuk-yetişkin" etkileşimine göre daha fazladır. Ayrıca akran etkileşimi, çocukların benlik saygılarını artırmada ve kendilerini iyi hissetmelerinde önemli bir etkidir. Yetişkinlerden ziyade akranları ile bağ kurmayı tercih eden öğrenciler, kendilerini değerlendirme ve davranışlarını düzenleme fırsatı bulurlar. Özellikle çocuk ve ergenler için akran etkileşimi, psikososyal gelişimlerinde çok önemlidir ve davranışlarını biçimlendirir.

Öğrencilerin sosyalleşme sürecinde birbirlerinden etkilenmesi, yeni davranışları denemesi doğaldır. Ancak akran etkisinin *iki yönlü* olduğu bilinmelidir. Bunlardan ilki; 'akran baskısı' olup, birçok problem davranışın ortaya çıkmasına neden olur. Akranlar birbirlerinden güç alır ve riskli davranışları gözü kapalı deneyimlemek isterler. Diğeri ise; akranların birbirlerini desteklemeleri, problemlerini çözmeleri için 'olumlu akran gücü' hâline gelmesidir. Örneğin; dışlanma, zorbalık gibi pek çok problem davranış, akranlar sayesinde ortadan kalkabilir (Myrick ve Folk, 1991). Okul RPD hizmetleri, akranların gücünü olumlu yönde kullanmak için akran danışmanlığı müdahalesinden yararlanmaya başlamıştır. Özellikle riskli davranışları (bağımlılık, zorbalık gibi) önlemede, akran danışmanlığı en önemli müdahale aracıdır.

Myrick'e (1997) göre, özel olarak eğitim almış akranlar yaşlıtlarına destek olurlar. Akranların dört temel rolü vardır: Özel asistan, özel öğretmen, küçük grup lideri, özel arkadaş rolleridir. Özel asistan rolündeki akranlar, rehber öğretmen/psikolojik danışmanlara ve öğretmenlere yardımcı olurlar. Özel öğretmen rolündeki akranlar, arkadaşlarına derslerinde yardımcı olurlar. Küçük grup liderleri sınıf rehberliği etkinliği uygulamalarında destek olan akranlardır. Özel arkadaş rolündeki akranlar ise, arkadaşlarına ihtiyaçları olduğu konularda yardımcı olan ve temel yardım becerileri ile onları dinleyerek destek olan küçük yardımcılarıdır.

Akran danışmanlığı müdahalesinin hem okula hem bu yardımı alan öğrencilere hem de akran danışmanlığı rolünü üstlenen öğrencilere yararı vardır. Yapılan araştırmalarda akran danışmanlığı programlarının okuldaki şiddeti azaltmada etkili olduğu; öğrencilerin çeşitli becerileri kazandıkları ve akademik başarılarının arttığı belirtilmektedir (Bowman, 1986; Campbell, 1993; Myrick, 1997; Nazlı, 2003, 2014; Synders, 1993; Uysal ve Nazlı, 2010). Ayrıca okul ortamında akran danışmanlarının rol model olduğu ve olumlu bir atmosfer yarattığı; okuldan kaçma problemlerini azaltmada yardımcı olduğu, okula karşı olumlu tutum geliştirdiği tespit edilmiştir (Bowman ve Myrick, 1987; Campbell, 1993; Tobias ve Myrick, 1999).

Akran danışmanları profesyonel ruh sağlığı hizmeti sunmazlar. Aldıkları sınırlı temel bilgiler ile akranlar birbirlerine “psikososyal destek” verebilirler (Myrick, 1997; Nazlı, 2023). Nazlı'nın akran danışmanlığı programını test ettiği çalışmalarında (Nazlı, 2003; Uysal ve Nazlı, 2010; Nazlı, 2014; Nazlı, 2018a, 2018b, 2018c; Nazlı, Kiye ve Yoncalık, 2019; Kiye, Yoncalık ve Nazlı, 2020); akran danışmanların psikolojik sorunların çözümünden ziyade, akranlarına psiko-sosyal destek kaynağı olduğunu ortaya koymuştur. Dezavantajlı konumda olan özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için akran desteğinin sağlanması ve akran gücünden olumlu yönde yararlanılması, okul RPD hizmetlerinin en önemli görevleri arasında yer alır. Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için akranlarının desteği son derece kıymetlidir. Akranları ile etkileşime giren özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler, bağımlı aile yaşamından okula ve sosyal hayata uyum sağlamalarının ilk adımını daha kolay atabilirler.

Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrenciler için Akran Danışmanlığı

Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin okullarda akran desteğine ihtiyacı vardır. Çünkü özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler çoğunlukla aile ortamlarında yetişkinler ile “bağımlı” bir ilişki kurarlar. Ebeveynlerin özel çocukları için duyduğu kaygı, onların tek başına iken başlarına bir şey gelirse endişesi, ebeveyn-çocuk bağımlılığına neden olur. Okullar, özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için ev ve aile gibi “aşırı güvenli” ortamdan çıkararak; toplumsal hayata ve sosyalleşmeye başladıkları ilk sosyal yaşam alanlarıdır. Bu nedenle özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için okullarda akranların sağlayacağı psikososyal destek, yetişkinlerden (öğretmenlerinden) daha fazla önem kazanmaktadır.

Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için geliştirilen Özelleştirilmiş Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programı (Özelleştirilmiş KGRP) kapsamında, akran danışmanlığı programı tasarlanmıştır. **Özelleştirilmiş Arkadaş Programı** adı ile yürütülen akran danışmanlığı programının temel amacı; özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin akranları ile etkileşime girerek, okul ve toplum yaşamında gerekli olan olumlu ve uyumlu davranışlar edinmesini desteklemektir.

KGRP, öğrencileri üç gelişim alanında (akademik gelişim, sosyal duygusal gelişim ve mesleki gelişimi) destekleyecek şekilde tasarlanır. Özelleştirilmiş Arkadaş Programı ile özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin akademik ve sosyal duygusal gelişimlerinin desteklenmesi hedeflenmiştir. Akran danışmanların “olumlu” rol model davranışları hem okul iklimini hem de özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin akademik, sosyal duygusal gelişimlerini destekleyici bir etkiye sahiptir. Bu amaç doğrultusunda akran danışmanlara rol ve görevler verilir, uygun adaylar seçilir ve eğitimden geçirilerek özel eğitim ihtiyacı olan akranlarına destek vermesi sağlanır.

Özelleştirilmiş Arkadaş Programının Yapısı:

Özelleştirilmiş Arkadaş Programı iki kademedeki uygulanabilecektir. Bunlar: Ortaokullar (5., 6., 7. ve 8. Sınıflar) ile Özel Eğitim Meslek Okullarıdır. Ortaokullar kapsamına Özel Eğitim Ortaokulları dâhil değildir. Ayrıca anaokulu öğrencileri ile ilkököl öğrencilerinin gelişimsel özellikleri (4-10 yaş) ve sosyal olgunluk düzeyleri dikkate alınarak Özelleştirilmiş Arkadaş Programına dâhil edilmemiştir. Ancak rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar görev yaptıkları ilkökölde, 4. sınıf öğrencilerinin akran danışmanı olarak görev yapabileceği kanaatinde ise Özelleştirilmiş Arkadaş Programına 4. sınıf öğrencileri dahil edilebilir.

Özelleştirilmiş Arkadaş Programı iki okul türünde (ortaokul ve özel eğitim meslek okulu) uygulanacak şekilde iki versiyonlu olarak tasarlanmıştır. Bunlardan ilki; Ortaokul Özelleştirilmiş Arkadaş Programı, diğeri Lise Özelleştirilmiş Arkadaş Programıdır. Ortaokullarda normal gelişim gösteren akranlar özel eğitim ihtiyacı olan akranlarını destekleyecek; meslek lisesinde ise özel eğitim ihtiyacı olan akranlar birbirlerini destekleyecek şekilde program yürütülür.

Ortaokul Özelleştirilmiş Arkadaş Programı; ortaokullarda (5.-8. sınıflar) öğrenim gören özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin, normal gelişim gösteren akranlarından destek alması için tasarlanmıştır. Rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar uygun görürlerse, Ortaokul Özelleştirilmiş Arkadaş Programına İlkokul 3. ve 4. Sınıf öğrencileri de dahil edebilirler.

Ortaokullarda kaynaştırma programlarında ya da özel eğitim sınıflarında öğrenim gören özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler bu programdan yararlanır. Akran danışmanlar, aldıkları eğitim ile rehber öğretmen/psikolojik danışmanların koordinasyonunda hem RPD servisine yardımcı olurlar hem de özel eğitim ihtiyacı olan arkadaşlarına destek olurlar. Bu okullarda akran danışmanlarına iki temel rol ve görev verilir:

1. Okul RPD servisinin gönüllü elçisi olma: Birinci görev kapsamında, akran danışmanlar özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin okulda dışlanmaması, okula uyum sağlamasında aracılık ederler. Özel eğitim ihtiyacı olan akranlarının RPD servisinden destek almasına yardımcı olurlar.
2. Özel eğitim ihtiyacı olan akranına sosyal arkadaş olma: İkinci görev kapsamında, akran danışmanı sınıfındaki kaynaştırma öğrencisi ya da özel eğitim sınıfında öğrenim gören akranı ile arkadaşlık kurar ve onun sosyalleşmesinde rol model olur. Akran etkileşimi ile özel eğitim ihtiyacı olan öğrencinin sosyalleşmesi, değer verildiğini hissetmesi, okul yaşamına uyum sağlaması, öğretmenleri ve diğerk arkadaşları ile uyumlu etkileşim kurması desteklenir.

Lise Özelleştirilmiş Arkadaş Programı; Özel Eğitim Meslek Okulları'nda öğrenim gören hafif düzey zihinsel yetersizliği olan akran danışmanları, diğerk özel eğitim ihtiyacı olan akranlarına destek olurlar. Bu okullarda yetersizlik düzeyi daha hafif olan öğrenciler, daha ağır olan (özellikle otizmlili) akranlarına destek olurlar. Uygun kriterlere göre belirlenen akran danışmanlar; aldıkları eğitim ile hem PDR servisine yardımcı olur hem de özel eğitim ihtiyacı olan akranlarına yardımcı olurlar. Bu okullarda akran danışmanlarına iki temel rol ve görev verilir:

1. Okul RPD servisinin gönüllü elçisi olma: Bu görev kapsamında akran danışmanları, okul RPD hizmetlerinin çalışmalarında destek olurlar. Sınıf arkadaşları ile okul RPD servisi arasında aracılık yapar, arkadaşlarının RPD hizmetlerinden yararlanması için katkı sağlarlar.
2. Sosyal arkadaş olma: Bu görev kapsamında akran danışmanları; yetersizliği daha fazla olan, içe dönük, öğretmenleri ve arkadaşları ile etkileşim kurmakta zorlanan (özellikle otizmlili) akranlarına yardımcı olurlar. Akran akranına etkileşim ile özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin (hem yardımı sunan hem de alan) okula uyum, sosyalleşme, kendini değerli hissetme, toplumsal yaşama hazırlanması desteklenir.

Özelleştirilmiş Arkadaş Programının yalnızca hizmeti alan öğrenciler için değil aynı zamanda akran danışmanlarının da gelişimine katkısı vardır. Okula ve arkadaşlarına katkı sunmanın olumlu etkisi ile akran danışmanlarının şimdi ve gelecek yaşamlarına yararları olur. Bu programda hizmet veren akran danışmanlarının sosyal yönleri daha fazla gelişir, sorumluluk bilinci ve özyönetim becerileri, etkili iletişim becerileri ve özgüvenleri artar.

Akran Danışmanlarının Seçim Kriteri:

Özelleştirilmiş Arkadaş Programı'nın etkililiğinde en önemli etken 'uygun öğrencinin' seçilmesidir. Akran danışmanlarının, davranışları ile rol model olmalarını sağlayacak nitelikte olması, programın başarıya ulaşmasında en önemli faktördür. Akran danışmanlarının arkadaşları arasında doğal lider olması, sosyal olması, sevilmesi ve verilen görevleri yerine getirme sorumluluğuna sahip olması programın amacına ulaşmasında kritik önemdedir.

Akran danışmanı olacak öğrencilerin, aynı zamanda okul RPD servisinin gönüllü ve görünür elçisi olmaya elverişli davranışlara sahip olmasına dikkat edilir. Ortaokullarda öğrenim gören akran danışmanlarının seçim kriterleri şunlardır:

- Okula karşı olumlu tutuma sahip olan öğrenciler
- Davranışları ile diğer öğrencilere olumlu örnek olabilecek öğrenciler
- Sosyal yönü güçlü ve kolay arkadaşlık kurabilen öğrenciler
- Başkalarına destek olmayı, yardımcı olmayı seven öğrenciler
- Akran danışmanı olmaya gönüllü öğrenciler

Özel Eğitim Meslek Okulları'nda öğrenim gören akran danışmanları iki temel rolü yerine getirebilecek nitelikte olanlar arasından seçilir. Bu okullarda akran danışmanlarının seçim kriterleri şunlardır:

- Okula karşı olumlu tutuma sahip olan öğrenciler
- Hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrenciler
- Konuşma ve kendisini ifade etme yeteneği iyi olan öğrenciler
- Davranışları ile diğer öğrencilere olumlu örnek olabilecek öğrenciler
- Yetişkinler ve akranları ile etkileşim becerisi iyi olan öğrenciler
- Temel düzeyde okuma yazma becerisi olan öğrenciler
- Başkalarına destek olmayı, yardımcı olmayı seven öğrenciler
- Akran danışmanı olmaya gönüllü öğrenciler

Ortaokul ve lisede kriterlere uygun akran danışmanlarının seçimi için **iki faktör** dikkate alınır. Bunlardan birincisi, öğretmen/lerin (sınıf rehber öğretmenleri, branş öğretmenleri, özel eğitim öğretmenleri) tavsiyesi ve rehber öğretmen/psikolojik danışmanların uygun görmesi; diğeri ise, öğrencilerin programa gönüllü katılmasıdır.

Akran danışmanı 'adayı' öğrenciler belirlenirken öncelikle sınıf öğretmenlerinin ve özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri alınır. Bunun için öğretmenlerin Akran Öğrenci Belirleme Formu'nu (ortaokulda Form-1, lisede Form-2) doldurması istenir. Belirlenen öğrenciler ile rehber öğretmen/psikolojik danışman önce gözlem yapar; ardından bireysel görüşerek, gönüllü olan öğrencileri akran danışmanlığı eğitim programına alır.

Akran Eğitim Programı ve Süpervizyonu

Özelleştirilmiş Arkadaş Programına dâhil edilen öğrenciler, okul kademesine göre tasarlanan Akran Danışmanlığı Programına alınır. Program, akran danışmanlarının "gönüllü elçi" ve "sosyal arkadaş" rollerini yerine getirmelerini sağlayacak bilgi, beceri ve tutumları kazanmasına yöneliktir. Akran danışmanlığı eğitim programı, rehber öğretmen/psikolojik danışman tarafından yürütülür.

Ortaokul Akran Danışmanlığı Eğitim Programı'nın Planı ve eğitim oturumları **Ek-1**'de sunulmuştur. Ortaokulda kriterlere göre seçilmiş akran danışmanlarına 8 saatlik eğitim verilir. Bu eğitimin genel amacı, akran danışmanlarının etkileşim kuracakları "özel eğitim ihtiyacı olan" akranlarını tanımalarını ve onlarla iletişim başlatma ve sürdürmeleri için gereken bilgi ve becerileri kazanmalarını sağlamaktır.

Lise Akran Danışmanlığı Eğitim Programı'nın Planı ve eğitim oturumları **Ek-2**'de sunulmuştur. Özel Eğitim Meslek Okullarında öğrenim gören hafif düzey zihinsel yetersizliği olan akran danışmanlarına 4 saatlik eğitim verilir. Bu eğitimin genel amacı, akran danışmanlarının "olumlu" akran gücü olmalarına katkı sağlayacak iletişim becerilerini artırmak, arkadaşlık ilişkisi kurma ve sürdürme bilgi ve becerilerini güçlendirmektir.

Akran eğitiminden sonra rehber öğretmen/psikolojik danışmanların koordinasyonunda, akran danışmanlar iki rolünü (gönüllü elçi ve sosyal arkadaş) yerine getirmeye başlarlar. Akran danışmanları ile haftada bir ders saati süpervizyon toplantıları yapılır. Bu toplantılarda akran danışmanlarına ihtiyaç duydukları ek eğitimler verilir, yapılan çalışmalar kaydedilir ve değerlendirme formlarına işlenir.

FORM-1: Akran Danışmanı Belirleme Ortaokul Formu

Akran Öğrenci Belirleme Formu (Ortaokul)**Sayın öğretmenimiz,**

Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerimizin gelişimine destek olmak için akran danışmanlığı hizmetinden yararlanılması için çalışma başlatılmıştır. Akran öğrencilerin belirlenmesinde sizlerin gözlemleri, görüşleri ve değerlendirmeleri bizler için önemlidir. Formu önerdiğiniz her öğrenci için ayrı ayrı doldurunuz. Eklemek istediğiniz görüşleriniz varsa yazınız.

Akran danışmanı olarak önerilen öğrencinin;

Ad-Soyadı

:

Öğrenci No ve Şubesi

:

Aşağıdaki maddeleri okuyarak; 1- Çok düşük, 2- Orta, 3-İyi ve 4-Çok iyi olarak işaretleyiniz.

- Arkadaşları ile uyumlu davranışları vardır.	01	02	03	04
- Arkadaşları tarafından sevilir, etkinliklere davet edilir.	01	02	03	04
- İnsanlara karşı şefkatli ve merhametlidir.	01	02	03	04
- Derslerde ve ders dışı etkinliklerde arkadaşlarına yardım eder.	01	02	03	04
- Öğretmenleri ile uyumlu ve saygılı ilişkisi vardır.	01	02	03	04
- Kılık kıyafeti özenlidir, kişisel bakımı iyi ve temizdir.	01	02	03	04
- Derslerde motivasyonu iyidir ve ödevlerini özenli yapar.	01	02	03	04
- Derslere vaktinde gelir, devamsızlık yapmaz.	01	02	03	04
- Okul araç gereçlerini korur.	01	02	03	04
- Hem bireysel özellikleri, sosyal yönü ve akademik duruşu ile akran danışmanı olmaya uygundur.	01	02	03	04

İlave görüşünüz varsa arka sayfaya yazınız.

Öğretmen

Tarih/İmza

FORM-2: Akran Danışmanı Belirleme Lise Formu

Akran Öğrenci Belirleme Formu (Lise)**Sayın öğretmenimiz,**

Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerimizin gelişimine destek olmak için akran danışmanlığı programı uygulanacaktır. Akran öğrencilerin belirlenmesinde sizlerin gözlemleri, görüşleri ve değerlendirmeleri bizler için önemlidir. Formu önerdiğiniz her öğrenci için ayrı ayrı doldurunuz. Eklemek istediğiniz görüşleriniz varsa yazınız.

Akran danışmanı olarak önerilen öğrencinin;

Ad-Soyadı :	
Öğrenci No ve Şubesi :	

Aşağıdaki maddeleri okuyarak; 1- Çok düşük, 2- Orta, 3-İyi ve 4-Çok iyi olarak işaretleyiniz.

- Arkadaşları ile uyumlu davranışları vardır.	01	02	03	04
- Arkadaşları tarafından sevilir, etkinliklere davet edilir.	01	02	03	04
- İnsanlara karşı şefkatli ve merhametlidir.	01	02	03	04
- Derslerde ve atölyelerde arkadaşlarına yardım eder.	01	02	03	04
- Öğretmenleri ile uyumlu ve saygılı ilişkisi vardır.	01	02	03	04
- Kılık kıyafeti özenlidir, kişisel bakımı iyi ve temizdir.	01	02	03	04
- Okuma yazma becerisi iyidir.	01	02	03	04
- Konuşma ve kendisini ifade etme becerisi iyidir.	01	02	03	04
- Okul araç gereçlerini korur.	01	02	03	04
- Hem bireysel özellikleri, sosyal yönü ve okuldaki olumlu davranışları ile akran danışmanı olmaya uygundur.	01	02	03	04

İlave görüşünüz varsa arka sayfaya yazınız.

Öğretmen
Tarih/İmza

Özelleştirilmiş Arkadaş Programı'nın (ÖAP) Uygulama Süreci

Özelleştirilmiş Arkadaş Programının uygulama sürecinde dikkate alınacak esaslar şunlardır:

- Okul rehberlik ve psikolojik danışma servisinde Özelleştirilmiş Arkadaş Programı'nın (ÖAP) ön hazırlık çalışmaları başlatılır. Rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar akran danışmanlığı programı ile ilgili bilgilerini günceller; Özelleştirilmiş Arkadaş Programı kitapçığını inceler, gerekli materyali ve ortamı düzenler.
- Özelleştirilmiş Arkadaş Programının amacı ve beklenen yararları hakkında okul yönetimi bilgilendirilir, onay ve desteği alınır.
- Özelleştirilmiş Arkadaş Programı; Okul Rehberlik Hizmetleri Komisyonu'nun görüşlerine sunulur, komisyonun öneri ve desteği alınır.
- Akran danışmanı olarak görevlendirilecek öğrenciler her eğitim öğretim yılı başında (Ekim ayı) belirlenir. Öncelikle okulda özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci sayısı dikkate alınarak, ihtiyaç duyulan akran danışmanlarının sayısı belirlenir. Daha sonra öğretmenlerin aday akran danışmanları için görüş ve önerileri alınır.
- Aday akran danışmanları belirlenirken; öğretmenlerden (sınıf rehber öğretmenleri, branş öğretmenleri ve özel eğitim öğretmenleri) önce sözlü görüş alınır, sonra **Form-1** ve **Form-2** aracılığı ile yazılı bilgi toplanır.
- Öğretmenlerin sözlü ve yazılı değerlendirmelerine göre 'aday' akran danışmanlarını, rehber öğretmen/psikolojik danışman farklı ortamlarda (sınıf, teneffüs gibi) en az bir hafta gözlemler.
- Hem öğretmenlerin önerdiği/tavsiye ettiği hem de rehber öğretmen/psikolojik danışmanların gözlemleri dikkate alınarak belirlenen aday akran danışmanlar, rehberlik ve psikolojik danışma servisinde "bireysel" olarak görüşmeye alınır.
- Özelleştirilmiş Arkadaş Programına katılımı "gönüllülük" esastır. Aday akran danışmanlarına çalışmanın amacı, beklenen rol ve görevler açıklanır. Görevi gönüllü olarak kabul eden akran danışmanları adaylarına Akran Danışmanlığı Onam ve Sözleşmesi (**Form-3**) verilir. İki adet çoğaltılan Form-3, aday akran danışmanının velisi tarafından imzalanır; bir nüsha veli ve öğrenciye verilir, diğeri okul RPD servisinde muhafaza edilir.
- Onam ve Akran Danışmanlığı Sözleşmesi alınan aday akran danışmanları, akran danışmanlığı eğitim programına alınır. Bu program rehber öğretmen/psikolojik danışman tarafından yürütülür.
- **Ortaokul Özelleştirilmiş Arkadaş Programına** 5.-8. sınıflarda öğrenim gören aday akran danışmanları alınır. Eğitim programı **8 ders saati** sürer; 8-10 kişilik gruplar hâlinde yapılır. Eğitim programı iki saat üst üste düzenlenmiştir (EK-1). Eğitim, iki hafta süresince haftada iki gün (Pazartesi ve Perşembe veya Salı ve Cuma) olacak şekilde, iki gün ara ile yapılır. Ancak okulun ve öğrencilerin ihtiyacına göre eğitimin zaman planlamasına rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar karar verebilir. Akran eğitiminin, akran danışmanlarının akademik programını aksatmayacak şekilde yapılmasına özen gösterilir.
- Akran eğitimi, akran öğrencilerin "U" düzeninde oturacakları bir mekânda yapılır. Mekânda akran öğrenciler ile canlandırma, grup etkileşimi yapılmasına olanak verecek büyüklükte ve mümkünse kolçaklı sandalye olmasına dikkat edilir. Eğitim sürecinde öğrencilere 3 adet çalışma yaprağı verilir. Okulun olanakları ölçüsünde, çalışma yapraklarının dosyada (plastik, poşet dosya gibi) verilmesine özen gösterilir.

- Ortaokul Özelleştirilmiş Arkadaş Programında, akran danışmanlarının “sosyal arkadaşlık” rolünü yerine getirirken yararlanacakları bilgi ve becerilere yer verilir. Eğitimde öncelikle akran danışmanlarından beklenen iki temel rol ve görevler (RPD servisinin gönüllü elçiliği ve sosyal arkadaş), akran danışmanlarının sınırlılıkları ve uymaları beklenen etik kurallar verilir. Akran danışmanlarının sosyal arkadaşlık ilişkisi kuracakları özel eğitim ihtiyacı olan akranlarının “duygusal” özellikleri fark etmeleri; hatalı iletişimi kavramaları ve sosyal arkadaşlıkta önemli olan empati, ben dili ve içerik-duygu yansıtması bilgi ve becerileri üzerinde durulur. Son olarak öğrencilerin öğrendikleri bilgi ve becerileri sosyal arkadaşlıkta nasıl kullanacakları hakkında paylaşım yapılır, akran danışmanlığı belgesi ve sembolü takdim edilerek eğitim kapatılır. Eğitim süreci didaktik değil; soru-cevap, canlandırma ve grup etkileşimi ile yürütülür.
- **Lise Özelleştirilmiş Arkadaş Programına** iki temel rol (RPD servisinin gönüllü elçiliği, sosyal arkadaş) için belirlenen aday akran danışmanları alınır. Eğitim programı 4 ders saati sürer; haftada iki gün; Pazartesi 2 ders saati ve Perşembe 2 ders saati, 4-6 kişilik gruplar hâlinde yapılır. Ancak okulun ve öğrencilerin ihtiyacına göre eğitimin zaman planlamasına rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar karar verebilir. Akran eğitiminin, akran danışmanların akademik programını aksatmayacak şekilde yapılmasına özen gösterilir.
- Lise Özelleştirilmiş Arkadaş Programında akran danışmanlarının “sosyal arkadaşlık” rolünü yerine getirirken yararlanacakları bilgi ve becerilere yer verilir. Eğitimde öncelikle akran danışmanlarından beklenen iki temel rol ve görevler (RPD servisinin gönüllü elçiliği, sosyal arkadaş), akran danışmanlarının sınırlılıkları ve uymaları beklenen etik kurallar verilir. Akran danışmanlarının hatalı iletişimi kavramaları ve sosyal arkadaşlıkta önemli olan empati, sen-ben dili üzerinde durulur. Eğitim süreci didaktik değil canlandırma ve grup etkileşimi ile yürütülür.
- Lisede yürütülen akran eğitim programı, aday akran danışmanlarının hafif düzey zihinsel yetersizliği olan öğrenciler oldukları dikkate alınarak yapılandırılır. Eğitim içeriği, ortaokul programına göre daha basitleştirilir. Aday akran öğrencilerin temel okuma düzeyinde olanlar arasından seçilmiş olmasına rağmen, yazılı materyallerin sınırlı kullanımına özen gösterilir. Eğitim sürecinde öğrencilere 3 adet çalışma yaprağı verilir. Okulun olanakları ölçüsünde, çalışma yapraklarının dosyada (plastik, poşet dosya gibi) verilmesine özen gösterilir. Akran eğitimi uygun bir mekânda (mümkünse “U” oturma düzeninde) ve canlandırma ve soru-cevap ile süreç yürütülür.
- Akran danışmanlığı programını tamamlayan öğrenciler akran danışmanı olarak görevlendirilir ve rehber öğretmen/psikolojik danışmanın koordinasyonu ve süpervizyonu ile rol ve görevlerini yerine getirmeye başlarlar.
- Akran danışmanları “gönüllü elçilik” kapsamında okul rehberlik ve psikolojik danışma servisinin tanınırlığı ve özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin yararlanmasında aracılık rolünü yerine getirirler. Ayrıca, ortaokulda görevli akran danışmanları özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin okulda dışlanmaması, okula uyum sağlamasında aracılık eder ve farkındalık çalışmalarına destek olur. Örneğin, rehber öğretmen/psikolojik danışmanların koordinesi ve süpervizyonu ile 3 Aralık Dünya Engelliler Günü ve 10-16 Mayıs Engelliler Haftası gibi özel günlerde farkındalık çalışmalarına katkı sağlarlar.

- Eğitim alan akran danışmanları ile özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler eşleştirilir ve tanışılır. Akran danışmanlarının “sosyal arkadaş” rolü için öğrenci eşleştirmesi rehber öğretmen/psikolojik danışman koordinesinde sınıf rehber öğretmenleri, özel eğitim öğretmenleri ile birlikte yapılır ve Form-4’e kaydedilir.
- Sosyal arkadaş hizmetine uygun olmadığı değerlendirilen ya da bu hizmeti kabul etmeyen özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci programa dâhil edilmez. Ayrıca sosyal yönü iyi olan, arkadaşlık ilişkilerinde sorun yaşamayan özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin programa dâhil edilmesine öncelik verilmez. Programa dâhil edilmeyecek özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler (saldırgan, zorba, öfke nöbetleri çok olan gibi) ile ilgili değerlendirme; rehber öğretmen/psikolojik danışman, sınıf rehber öğretmenleri ve özel eğitim öğretmenlerinin istişaresi ile kararlaştırılır.
- Ortaokullarda her bir akran danışmanının, kendi şubesindeki en fazla iki kaynaştırma öğrencisine sosyal arkadaş (1/2) olması sağlanır. Özel eğitim sınıfı olan ortaokullarda ise bir akran danışmanı ile bir özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci (1/1) eşleştirilir. Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin yetersizlik türlerine ve derecesine göre bu oranlara okulda karar verilir.
- Ortaokullarda kaynaştırma sınıflarında çoğunlukla özel öğrenme güçlüğü, hafif düzey zihinsel yetersizlik, hafif düzey otizm spektrum bozukluğu, bedensel yetersizliği olan öğrenciler ile dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanımlı öğrenciler öğrenim görür. Bu öğrencilerin sosyal uyum düzeyleri dikkate alınarak, her bir akran danışmanına bir ya da iki özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci (1/1 ya da 1/2) verilir.
- Ortaokullarda “özel eğitim sınıflarında” öğrenim gören öğrenciler de programdan yararlanır. Sınıfında kaynaştırma öğrencisi olmayan akran danışmanlar, özel eğitim sınıfında öğrenim gören özel eğitim ihtiyacı olan arkadaşlarına destek olurlar. Her bir akran danışmanına, bir özel eğitim sınıfında öğrenim gören özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci verilir. Özel eğitim sınıfında öğrenim gören öğrencilerin yetersizlik türlerine ve derecesine göre, bu oranlara okulda karar verilir.
- Özel Eğitim Meslek Okullarında hafif düzey zihinsel yetersizliği olan öğrenciler ile hafif düzey otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler öğrenim görmektedir. Bu okullarda akran danışmanları hafif düzey zihinsel yetersizliği olan öğrenciler, akran danışmanı olarak görevlendirilir. Yine bu kademede akran danışmanlarının özellikle hafif düzey otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere destek olacak şekilde bir ya da iki özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci (1/1 ya da 1/2) ile eşleştirilir.
- Rehber öğretmen/psikolojik danışman, akran danışmanlarının bilgi ve becerilerini desteklemek ve yapılan çalışmalarını değerlendirmek için akran danışmanları ile haftada bir ders saati süpervizyon toplantıları yapar. Programın uygulama sürecinin başlangıcında süpervizyon toplantıları ilk bir ayda haftada bir ders saati; daha sonraki aylarda on beş günde bir saat yapılır. İhtiyaca göre süpervizyon görüşmesi bireysel olarak da yapılır. Bu toplantıların süresi ve sıklığına, her okulun yapısı ve akran öğrencilerin ihtiyacına göre rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar karar verir. Gerekli durumlarda süpervizyon toplantılara sınıf rehber öğretmenleri ve özel eğitim öğretmenleri de katılır.

- Süpervizyon toplantılarında akran danışmanlarının 'sosyal arkadaş' rolünde yaptığı çalışmalar değerlendirilir ve Form-5'e kaydedilir.
- Her dönem sonunda akran danışmanlarının katkılarına ilişkin sınıf rehber öğretmenlerinin ve özel eğitim öğretmenlerinin değerlendirmeleri alınır (Form-6).
- Ortaokullarda her dönem sonunda akran danışmanlarının kendi hizmetlerini değerlendirmesi istenir. Bunun için her akran danışmanı "Akran Danışmanı Öz Değerlendirme Formu" (Form-7) doldurur. Özel Eğitim Meslek Lisesinde öğrenim gören akran danışmanlarından bu formun doldurulması istenmez.
- Programın ölçme ve değerlendirmesi; sınıf öğretmenlerinin, özel eğitim öğretmenlerinin ve akran öğrencilerin değerlendirmeleri dikkate alınarak yapılır. Form-5, Form-6 ve Form-7 değerlendirme aracı olarak kullanılır. Bu formlardan elde edilen bulgular, Özelleştirilmiş Arkadaş Programı Öğretim Yılı Sonu Değerlendirme Raporu'nda yer alır.
- Eğitim öğretim yılı sonunda yapılan çalışmalar rapor (Özelleştirilmiş Arkadaş Programı Öğretim Yılı Sonu Değerlendirme Raporu) olarak okul yönetimine sunulur.
- Özelleştirilmiş Arkadaş Programı Değerlendirme Raporu, yıl sonunda Okul Rehberlik Hizmetleri Komisyonu'nun görüş ve önerilerine sunulur; bir sonraki eğitim öğretim yılının Özelleştirilmiş Arkadaş Programı'nın hazırlık çalışmalarına başlatılır.
- Şema-1'de, Özelleştirilmiş Arkadaş Programı Süreç Akış Şeması verilmiştir.

Akran Danışmanlığı Onam ve Sözleşme Formu

Özelleştirilmiş Arkadaş Programımızın temel amacı; özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerimizin akranları ile etkileşime girerek, okulda ve toplum yaşamında olumlu ve uyumlu davranışları edinmesinde akranının rol model olmasıdır. Programımızdan hizmet alan öğrenciler kadar, hizmeti sunan akran danışmanlarının da yararlanması hedeflenmiştir. Bu programda yer alan akran danışmanlarının psikososyal yönlerinin daha fazla gelişmesi; sorumluluk bilinci ve özyönetim becerilerinin artması, etkili iletişim becerileri ve özgüvenlerinin gelişmesi hedeflenmiştir.

Bu programda yer alan akran danışmanları özenle seçilir, temel iletişim becerileri eğitiminden geçirilir. Akran danışmanlığı gönüllülük esası ile yürütülür. Programa katılımda velinin rızası alınır ve öğrencinin gönüllü olması gerekir. Akran danışmanları, öğretmenlerinin ve rehber öğretmen/psikolojik danışmanın gözetiminde özel eğitim ihtiyacı olan akranları ile eşleştirilir. Akran danışmanlarına temel iki rol ve görev verilir:

1. Okul rehberlik ve psikolojik danışma servisinin *gönüllü elçisi* olma
2. Özel eğitim ihtiyacı olan akranının okula ve topluma uyumunda *olumlu rol model* olma

Bu programda yer alan akran danışmanlarının hak ve sorumlulukları vardır:

- Akran danışmanları, akran eğitimine düzenli katılmaya özen gösterirler.
- Akran danışmanlar sosyal arkadaş rolleri ile özel eğitim ihtiyacı olan akranlarının okula uyumunda destek olurlar.
- Akran danışmanlar olumlu rol model davranışları ile diğer öğrencilerin özel eğitim ihtiyacı olan öğrencileri dışlama, öteleme, etiketleme davranışlarını azaltırlar.
- Akran danışmanlar "iyi insan" rol modeli ile okul atmosferine olumlu katkı sunarlar.
- Akran danışmanlar görevlerinin gerektirdiği etik değerlere (gizlilik, saygılı olma, dürüstlük) uygun hareket ederler.
- Akran danışmanlar istedikleri zaman programdan ayrılma hakkını kullanırlar.

Yukarıdaki metni okudum, sormak istediklerimi rehber öğretmen/psikolojik danışmanıma sordum. Veli olarak çocuğumun gönüllü olarak "Özelleştirilmiş Arkadaş Programına" katılımını onaylıyorum.

Veli
Tarih/İmza

Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman
Tarih/İmza

FORM-4: Akran Danışmanı-Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrenci Eşleştirmesi Formu

Akran Danışmanlarının Sorumlu Olduğu Öğrenciler Listesi

Akran danışmanları ile "sosyal arkadaş" rolü kapsamında eşleştirilen öğrenci bilgilerini tabloya yazınız.

Akran Danışmanının Adı, Soyadı	Numarası	Sınıfı	Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrencinin Adı,Soyadı	Numarası	Sınıfı	Sorumlu Öğretmen

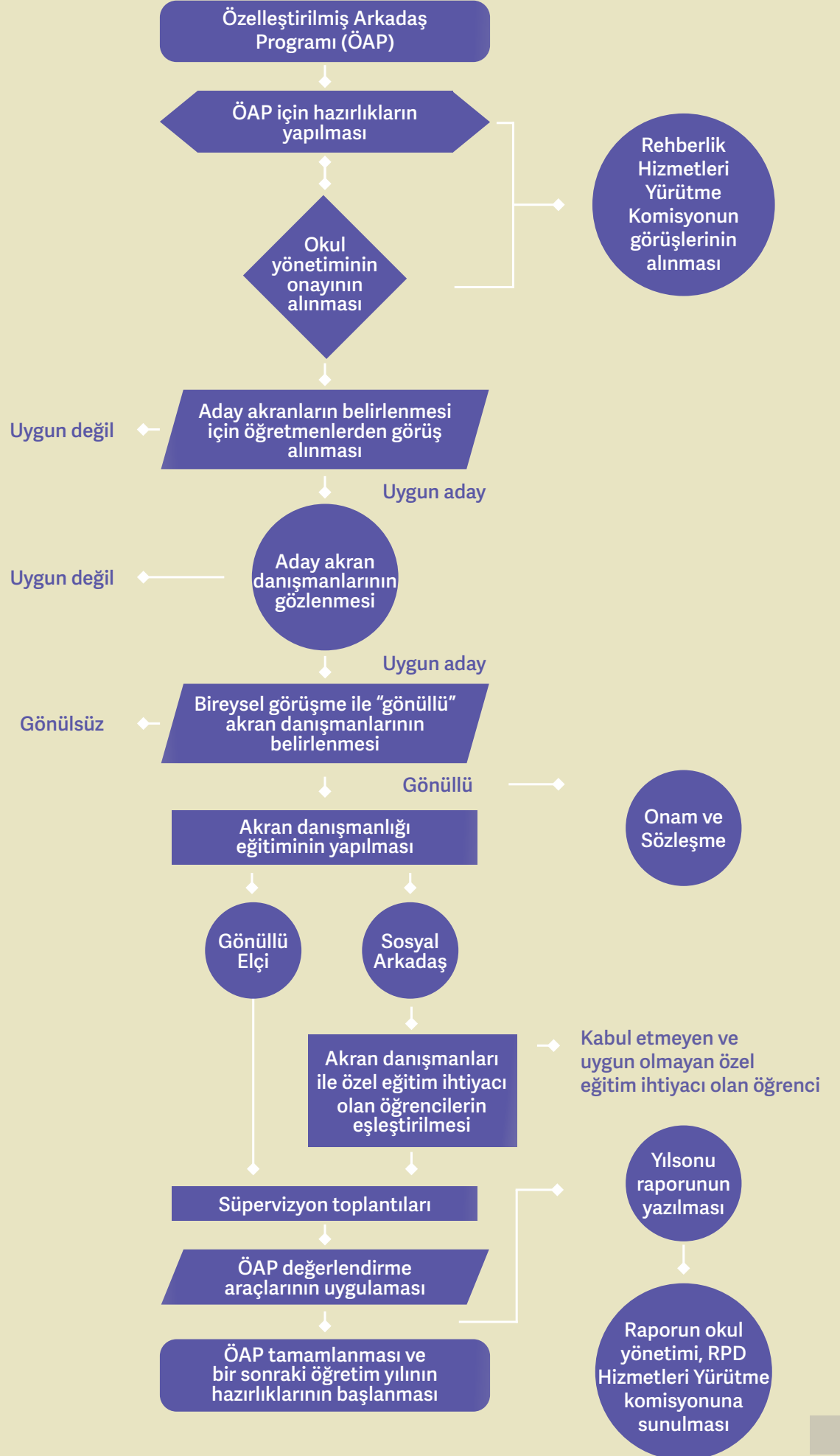
Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman

Tarih/İmza

Okul Müdürü

Tarih/İmza

Şema-1: Özelleştirilmiş Arkadaş Programı İş Akışı

Özelleştirilmiş Arkadaş Programının Ölçme ve Değerlendirme Süreci

Özelleştirilmiş Arkadaş Programının ölçme ve değerlendirmesi “süreç ve sonuç odaklı” yaklaşımlar ile yapılır:

Süreç odaklı değerlendirme;

- » Akran danışmanlarının yaptığı çalışmalar rehber öğretmen/psikolojik danışman tarafından Form-5'e kaydedilir. Süpervizyon toplantılarında yapılan çalışmalar incelenir, değerlendirilir ve kaydedilir. Bu form ile akran danışmanları aracılığı ile kaç özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciye ulaşıldığı ve destek olunduğu belgelendirilir.

Sonuç odaklı değerlendirme;

- » Öğretmenler akran danışmanlarının yaptığı çalışmalarını değerlendirir **(Form-6)**. Değerlendirme formu “1- Çok düşük, 2- Orta, 3-İyi ve 4-Çok iyi” olacak şekilde işlenir. Değerlendirme formunun ortalaması **2.5-3 puan** ise, akran danışmanlığı hizmetinin başarılı olduğu kabul edilir.
- » Akran öğrenciler kendi çalışmalarını değerlendirirler **(Form-7)**. Değerlendirme formu “1- Çok düşük, 2- Orta, 3-İyi ve 4-Çok iyi” olacak şekilde işlenir. Değerlendirme formunun ortalaması **2.5-3 puan** ise, akran danışmanlığı hizmetinin başarılı olduğu kabul edilir.

FORM-5: Akran Danışmanlarının Yaptığı Çalışmalar

Akran Danışmanlarının Sorumlu Olduğu Öğrenciler Listesi

Sayın rehber öğretmen/psikolojik danışman,

Akran danışmanları ile yaptığınız süpervizyon toplantılarında; akran danışmanlarının “sosyal arkadaş” rolü kapsamında yaptıkları faaliyetleri kaydediniz.

Akran Danışmanının Adı, Soyadı	Numarası	Sınıfı	Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrencinin Adı,Soyadı	Yapılan Faaliyet ve Ne Kadar Sürdüğü (dakika, saat)

NOT: İhtiyaca göre bu formu bireysel ya da grupça düzenleyiniz.

Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman

Tarih/İmza

Okul Müdürü

Tarih/İmza

FORM-6: Özelleştirilmiş Arkadaş Programı Değerlendirme Formu (Öğretmen)

Özelleştirilmiş Arkadaş Programı Değerlendirme Formu

Sayın öğretmen,

Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerimiz için yürüttüğümüz Özelleştirilmiş Arkadaş Programını değerlendirmenizi rica ediyoruz. Süreçte hem akran danışmanlarını hem de hizmet sundukları özel eğitim ihtiyacı olan öğrencileri dikkate alarak formu doldurunuz. Bu formu her bir özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciniz için doldurunuz. Eklemek istediğiniz görüşleriniz varsa, yazınız.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi

Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrencinin;

Ad-Soyadı ve Sınıf, No :

Akran Danışmanı Öğrencinin;

Ad-Soyadı ve Sınıf, No :

Aşağıdaki maddeleri okuyarak; 1- Çok düşük, 2- Orta, 3-İyi ve 4-Çok iyi olarak işaretleyiniz.

- Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencim Özelleştirilmiş Arkadaş Programından olumlu yararlandı.	01	02	03	04
- Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencimin sosyal yönü gelişti.	01	02	03	04
- Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencimin okula uyumu arttı.	01	02	03	04
- Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencimin arkadaşları ile uyumu arttı.	01	02	03	04
- Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencimin öğretmenleri ile iletişimi olumlu yönde değişti.	01	02	03	04
- Akran danışmanı özel eğitim ihtiyacı olan akranına özenli davrandı.	01	02	03	04
- Akran danışmanı özel eğitim ihtiyacı olan akranına olumlu rol model oldu.	01	02	03	04
- Özelleştirilmiş akran danışmanlığı programının devam etmesini öneriyorum.	01	02	03	04

İlave görüşünüz varsa arka sayfaya yazınız.

Öğretmen

Tarih/İmza

FORM-7: Akran Danışmanlarının Öz Değerlendirme Formu

**Özelleştirilmiş Arkadaş Programı Öz Değerlendirme Formu
(Akran Danışmanları İçin)****Sevgili akran danışmanımız,**

Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerimiz için yürüttüğümüz Özelleştirilmiş Arkadaş Programını değerlendirmenizi rica ediyoruz. Özel eğitim ihtiyacı olan arkadaşınıza sunduğunuz hizmeti ve kendinizi bu süreçte nasıl değerlendirdiğinizi dikkate alarak formu doldurunuz. Bu formu her bir özel eğitim ihtiyacı olan akranınız için doldurunuz. Eklemek istediğiniz görüşleriniz varsa, yazınız.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi

Akran Danışmanı Öğrencinin;

Ad-Soyadı ve Sınıf, No :

Özel Eğitim İhtiyacı Olan Öğrencinin;

Ad-Soyadı ve Sınıf, No :

Aşağıdaki maddeleri okuyarak; 1- Çok düşük, 2- Orta, 3-İyi ve 4-Çok iyi olarak işaretleyiniz.

- Özel eğitim ihtiyacı olan akranımın davranışlarında olumlu yönde değişimler arttı.	01	02	03	04
- Özel eğitim ihtiyacı olan akranım benimle etkileşim kurmaya istekliydi.	01	02	03	04
- Özel eğitim ihtiyacı olan akranımın teneffüslerde/derste benimle ve diğer arkadaşları ile olumlu etkileşimi arttı.	01	02	03	04
- Özel eğitim ihtiyacı olan akranımın öğretmenleri ile olumlu etkileşimi arttı.	01	02	03	04
- Özel eğitim ihtiyacı olan akranıma destek olurken kendimi mutlu hissettim.	01	02	03	04
- Bu programa seçilmek ve görev almak kendime olan güvenimi artırdı.	01	02	03	04
- Bu programa yer almak sosyal becerilerimi geliştirdi.	01	02	03	04
- İhtiyacı olan öğrencilere rol model olmak, kendimi önemli ve değerli hissetmemi sağladı.	01	02	03	04
- Okulumda katkı sunmak sorumluluk bilincimi geliştirdi.	01	02	03	04
- Özelleştirilmiş akran danışmanlığı programının devam etmesini öneriyorum.	01	02	03	04

İlave görüşünüz varsa arka sayfaya yazınız.

Akran Danışmanı

Tarih/İmza

Kaynakça

- Bowman, R.P. (1986). Peer facilitators programs for middle graders: Students helping each other grow.. *School Counselor*, 33, 3, 221-229.
- Bowman, R.P., ve Myrick, R.D. (1987). Effect of an elementary school peer facilitators program on student helpers and on children with problem behavior helpees. *School Counselor*. 34, 5, 369-378.
- Campbell, C. (1993). K-12 peer helper programs. Editör Joe Wittmer, *Managing Your School Counseling Programs: K-12 Developmental Strategies*. (s.177-189) Minneapolis, MN: Educational Media.
- Myrick, R.D. (1997). *Developmental Guidance and Counseling: A Practical Approach*. Third edition, Minneapolis: Educational Media Corporation.
- Myrick, R. D. and Folk, B. E. (1999). *The Power Of Peervention: A Manual For The Trainers Of Peer Facilitators*. Minneapolis: Educational Media Corporation.
- Nazlı, S. (2003). Okullarımızda küçük yardımcıları: Gönüllü arkadaş eğitim programı. 7. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Bildiri Özetleri. İnönü Üniversitesi, s.150.
- Nazlı, S. (2014). Polis akademisi kapsamlı gelişimsel rehberlik programının orta vadeli değerlendirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*.5, 41, 103-116.
- Nazlı, S. (2018a). Üniversite öğrencilerinin meta yeterliklerinin desteklenmesinde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin rolü: Akran danışmanlığı programı Pilot uygulaması. *Uluslararası Eğitim ve Bilim Kongresi*. 23-25 Mart, Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Nazlı, S. (2018b). Meta yeterlik odaklı akran danışmanlığı programı: Pilot uygulama. 27. *Uluslararası Eğitim ve Bilim Kongresi*, UBEK-2018. 18-22 Nisan, Antalya.
- Nazlı, S., Aşçıoğlu Önal, S., Kiye, S. ve Dönmezoğulları, C. (2018c). Üniversite öğrencilerinin meta yeterliklerinin akran danışmanlığı programı ile desteklenmesi: Beceri eğitim atölyeleri örneği. 20. *Uluslararası PDR Kongresi*, 25-27 Ekim, Samsun.
- Nazlı, S., Kiye, S. ve Yoncalık, O. (2019). Lisans 1. Sınıf öğrencilerinin üniversite yaşamına uyum sürecinde akran danışmanlarının rolü: Akran mentörlüğü ve akran eğiticiliği. IX. *Uluslararası Yüksek Öğretimde Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Araştırmaları Kongresi*, 15-17 Kasım, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kiye, S., Yoncalık, O. ve Nazlı, S. (2020). Lisans 1. Sınıf öğrencilerinin üniversite yaşamına uyum sürecinde akran danışmanlarının rolü. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 28, 6, 2346-2361.
- Nazlı, S. (2023). *Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik Programları*. (8. Baskı), Ankara: Anı Yayınları.
- Synder, A.B. (1993). Managing an elementary school guidance program: The role of the counselor. J. Wittmer (ed), *Managing Your School Counseling Programs: K-12 Developmental Strategies* (s.33-43). Minneapolis, M.N: Educational Media.
- Tindall, J. A. (1994). *Peer Programs: An In-depth Look At Peer Helping: Planning, Implementation, And Administration*. Bristol, PA: Accelerated Development.
- Tobias, A.K., ve Myrick, R.D. (1999). *A peer facilitator-led intervention with middle school problem-behavior students*. Professional School Counseling, 3, 1, 27-33.
- Uysal, D. ve Nazlı, S. (2010). Akran yardımcılığı müdahalesinin etkililiği: Balıkesir Karesi İlköğretim Okulu örneği. *BAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 13, 23, 17-35.

- EK-1: Ortaokul Özelleştirilmiş Arkadaş Eğitim Planı ve Oturum Planları

Ortaokul Özelleştirilmiş Arkadaş Eğitim Planı (Ortaokul-ÖAEP)	
Kuramsal Temeller	Psikolojik danışma kuramları (bilişsel/davranışçı terapi, birey merkezli terapi) ve gelişim kuramları
Üye Sayısı	8-10 akran danışmanı adayı
Eğitim Süresi	- 8 ders saati
Programın Genel Amacı	Gelişimsel ve önleyici misyona sahip O-ÖAEP' nin amacı; 5.-8. sınıflarda öğrenim gören özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin, normal gelişim gösteren akranlarından destek alarak okula ve topluma uyum sağlaması amaçlanmaktadır. Bu eğitim programı ile özel eğitim ihtiyacı olan akranlarına destek olmaları için akran danışmanlarının öncelikle "özel eğitim ihtiyacı olan" akranlarını tanımaları ve onlarla iletişim başlatma ve sürdürmeleri için gereken bilgi ve becerileri kazanmalarını hedeflenmiştir.
Kazanımlar	<ol style="list-style-type: none"> 1. Akran danışmanlarının rol ve görevlerini kavrar. 2. Akran danışmanlarının sınırlarını ve uyması gereken etik kuralları kavrar. 3. Özel eğitim ihtiyacı olan akranlarının hassasiyetlerini fark eder. 4. Özel eğitim ihtiyacı olan akranı ile etkili iletişimde nelere dikkat edeceğini kavrar. 5. Etkili iletişimde empati ve ben dilini nasıl kullanacağını kavrar. 6. Akranları ile iletişimde içerik ve duygu yansıtmasını nasıl yapacağını fark eder. 7. Akran danışmanlığı programında öğrendiklerini nasıl kullanacağını kavrar.
İçerik	<ol style="list-style-type: none"> 1. ve 2. Oturum: Rol ve Görevler, Sınırlılıklar ve Etik Kurallar 3. ve 4. Oturum: Özel Eğitim İhtiyacı Olan Akranları Tanıma ve Etkileşim Hataları 5. ve 6. Oturum: Etkili İletişimin Anahtarı 7. ve 8. Oturum: Akran Danışmanlığım
Öğretim Süreci	- Akran danışmanlarının öğretim süreci küçük gruplar hâlinde, karşılıklı etkileşime dayalı (rol oynama, örnek olay) yapılacaktır.
Değerlendirme Süreci	Süreç ve sonuç değerlendirmesi yaklaşımları benimsenecektir. İlgili formlar aracılığı ile veri toplanarak yıl sonu değerlendirme raporu yazılacaktır.

Eğitim

01

Rol ve Görevler, Sınırlılıklar ve Etik Kurallar

Süresi

40 + 40 dakika
(2 ders saati)

Oturumun Amacı

- Oturumun temel amacı akran danışmanlarının rol ve görevlerini, sınırlılıklarını ve etik kuralları kavramalarını sağlamaktır.

Kazanım

- Akran danışmanlarının rol ve görevlerini kavrar.
- Akran danışmanlarının sınırlarını ve uyması gereken etik kuralları kavrar.

Yöntem ve Teknik

- Anlatım, soru-cevap

Araç-gereç, materyal

- Çalışma Yaprağı-1: Akran Danışmanının Roller, Sınırlılıkları ve Etik Kurallar

Öğretim Süreci (40+40 dk.)

1. Rehber öğretmen/psikolojik danışman öğrencilerin birbirini tanıması için **ısınma oyunu** ile başlar:

- *Sizlerden sıra ile kendinizi tanıtmamızı istiyorum. Adınızı ve soyadınızı, sizi en iyi tanımlayan 3 sıfatı ve gelecekte hangi mesleği yapmak istediğinizi söyleyelim.*

2. Akran öğrencilerin **dikkatini çekmek** için "yardımsever olmak" denilince akıllarına neler geldiği sorulur. Gönüllü öğrencilerin paylaşımları alınır.

3. Akran öğrencilere Çalışma Yaprağı-1 dağıtılır. Akran danışmanlığı **tanımlanır ve rol ve görev** olarak kendilerinden neler beklendiği açıklanır:

- *Akran danışmanı yaşlılarına destek olan ve okul rehberlik ve psikolojik danışma servisinin küçük yardımcısıdır. Akran danışmanları olarak sizlerden iki temel rol ve görev bekliyoruz.*

- **1. Göreviniz;** sınıfınızda ya da özel eğitim sınıfında öğrenim gören özel eğitim ihtiyacı olan akranlarınıza destek olmanız, onlara sosyal arkadaşlık yapmanızdır. Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerimiz kendini normalden farklı hisseder ve genellikle yaşlıları ile uyumlu ilişki kurmakta zorlanırlar. Bunun için teneffüslerde ve boş derslerinizde birlikte vakit geçirmeye, oyun gruplarına onu davet etmeye, kendi derslerinizi aksatmadan onlarla zaman geçirmenizi bekliyorum. Bu şekilde özel eğitim ihtiyacı olan akranınız yavaş yavaş sizinle ve diğer arkadaşları ile uyumlu ilişki kurmaya başlayacak ve kendisini yalnız hissetmeyecektir.
- **2. Göreviniz;** rehberlik ve psikolojik danışma servisine yardımcı olmanızdır. Yani rehberlik ve psikolojik danışma servisimizin gönüllü elçileri olmanızı, özel eğitim ihtiyacı olan akranlarınız ile ilgili çalışmalarda bana yardımcı olmanızı bekliyorum. Özel eğitim ihtiyacı olan bireylere karşı arkadaşlarınız ön yargılı olabilir, onlardan uzak durabilir. Okulumuzda özel eğitim ihtiyacı olan akranlarımızın dışlanmaması için çalışmalar yapacağız. İlk çalışmamız, 3 Aralık Dünya Engelliler Günü için farkındalık çalışması yapmaktır. 1992 yılında ilan edilen 3 Aralık Dünya Engelliler Günü, özel eğitim ihtiyacı olan bireylerimizin sorunlarına karşı toplumsal farkındalık oluşturmak amacı ile kutlanmaktadır. Bunun gibi önemli gün ve haftalarda okulumuzda güzel çalışmalar yapıp, sosyal sorumluluğumuzu birlikte yerine getirmeyi istiyorum.

4. Akran öğrencilerin varsa soruları alınır; sorular ile rol ve görevlerini kavramaları sağlanır:

- » Sosyal sorumluluk nedir?
- » Toplumda birlikte dayanışma içinde, dışlamadan ve ötekileştirmeden yaşamak için nelere dikkat edebiliriz?
- » Sizce özel eğitim ihtiyacı olan akranlarınız hangi konularda desteğe ihtiyaç duyuyorlar?
- » Özel eğitim ihtiyacı olan akranlarımıza karşı duyarlı davranmak için neler yapılmasını önerirsiniz?
- » Bir insana destek olmak kendimizi nasıl hissettirir?

5. **Rehber öğretmen/psikolojik danışman oturumun ilk temasını özetleyerek kapatır ve teneffüs yapılır.**

6. Akran danışmanlarının görevleri sırasında "sınırlılıkları" ve uymaları gereken "etik" kurallar ile ilgili kısa bilgilendirme yapılır ve sorular ile kavramaları sağlanır:

- » Akran danışmanları olarak sizlerden **sosyal arkadaş** olmanızı bekliyoruz. Özel eğitim ihtiyacı olan akranlarınızın sınıfta ve okulun içindeki farklı mekanlarda (bahçe, kantin gibi) onların kendilerini dışlamaması, akranları ile etkileşim kurmasına yardımcı olmanızı bekliyorum.
- » Sosyal arkadaş derken ne anlıyorsunuz?
- » Akranlarımız ile sosyal arkadaşlık kurmak bizleri nasıl hissettirir?
- » Özel eğitim ihtiyacı olan akranlarımız ile okulda sosyal etkileşim kurmak için neler yapabiliriz?
- » Akran danışmanlarının **sınırlılıkları** vardır. En önemlisi, sizler rehber öğretmen/psikolojik danışman değilsiniz. Özel eğitim ihtiyacı olan akranınız bazen çok içine kapanır, duygusal olarak kendisini kötü hissederse ona destek olmanızı beklemiyorum. Onun benim yanıma, yani rehberlik ve psikolojik danışma servisimize gelmesine aracılık etmenizi bekliyorum. Akranınız gelmezse, beni ve sınıf öğretmeninizi bilgilendirmenizi istiyorum.

- » Bir diğer sınırlılık, sosyal arkadaşlığı okulda yapmanızdır. Okul dışında etkileşim kurmanızı uygun görmüyorum; sadece sınıfta, teneffüslerde ve okulun içinde sosyal arkadaş olmanızı istiyorum.
- » Ayrıca akran danışmanları olarak dikkat etmemiz gereken **etik kurallar** vardır. Bunlardan ilki **"gizlilik"** kuralıdır. Sizler özel eğitim ihtiyacı olan akranlarınız ile sosyal etkileşim kuracaksınız. Bazen akranlarınız kendileri, aileleri ile ilgili siz sormasanız da size bilgi verebilir. Bu bilgileri başka arkadaşlarınız ile paylaşmamanız çok önemlidir. Akranlarınızdan kendileri ile ilgili özel bilgileri paylaşmayı siz istemiyorsunuz ancak onlar anlatmak isterse dinliyorsunuz ve bu bilgileri gizli tutuyorsunuz. Ancak akranınız "kendisine ya da çevresine zarar vermek istediğini" söylese, başına kötü bir şey geldiğini anlattırsa" bu durumda gizlilik ilkesi olmaz, onu korumak için birlikte bana yani rehberlik ve psikolojik danışma servisine gelmenizi istiyorum.
- » Bir diğer etik kuralımız **"içten"** davranmaktır. Özel eğitim ihtiyacı olan akranlarınıza samimi, içten davranmanızı bekliyorum. Ancak şefkatli ve merhametli olmak ile "acımak" farklıdır. Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler başkalarının kendilerini özel durumlarından dolayı acınması gereken kişiler olarak algılanıyor olmasından dolayı kırılır ve incinirler.
- » İlişkilerde samimiyet ile yapmacıklık arasındaki fark nedir? Hangi davranışlar size yapmacık gelir? Bir arkadaşınız size yapmacık davranırsa neler hissedersiniz?
- » Acımak ile şefkatli olmak farkı nedir? Acınan bir kişi konumunda olmak, insanları neden üzer?
- » Son olarak, akran danışmanı **güvenilir** olmaya ve akranını **koşulsuz kabul** etmeye özen gösterir.
- » Sosyal ilişkilerde güvenilir olmak ne demektir?
- » Sosyal ilişkilerde koşulsuz kabul ne demektir?

7. Ödev olarak Çalışma Yapağı-1'i incelemeleri ve bir sonraki etkinlikte yanlarında getirmeleri istenir.

Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman'a Not

-Akran danışmanlığı eğitimi haftada iki gün ve iki ders üst üste yapılacak şekilde düzenlenmiştir. Ancak okulunuzun ve öğrencilerin koşulları buna uygun değilse günde bir saat yapabilirsiniz.

-Öğrenciler ilk derslerde heyecanlı olabilir, konuşmak ve görüşlerini paylaşmak istemeyebilir. Paylaşımları gönüllü alınız ve katkıları için teşekkür ediniz.

-Bazı öğrenciler de çok fazla konuşup zaman yönetiminizi bozabilir. Bu öğrencileri kırmadan tüm katılımcılara eşit söz verdiğinizi söyleyiniz.

-Oturumlar 2 ders saati (40+40 dk.) olacak şekilde planlanmıştır. 1. Oturumda istediğiniz zaman teneffüs yapınız.

Akran danışmanları olarak sizleri "rol model" olarak gözlemlediklerini unutmayınız, davranışlarınız ile örnek olmaya özen gösteriniz.

Akran Danışmanlarının Roller, Sınırlılıkları ve Etik Kuralları

Akran Danışmanı Kimdir?

Akran danışmanı, özel eğitim ihtiyacı olan akranına sosyal arkadaş olan kişidir. Rehber öğretmen/psikolojik danışmanın gözetiminde, özel eğitim ihtiyacı olan arkadaşlarına sosyal destek olurlar, onların okula uyumlarında yardımcı olurlar.

Akran danışmanının rol ve görevleri:

1. Özel eğitim ihtiyacı olan akranı ile sosyal arkadaş olmak
2. Rehberlik ve psikolojik danışma servisinin özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilere sunacağı hizmetlerde gönüllü elçilik yapmak

Akran danışmanlarının sınırlılıkları:

- Akran danışmanı yalnızca "sosyal" arkadaştır.
- Akran danışmanı, rehber öğretmen/psikolojik danışman gibi davranmaz.
- Akran danışmanı yalnızca okul ortamında sosyal arkadaştır, okul dışında etkileşim kurmaz.
- Kendilerini aşan durumlarda rehber öğretmen/psikolojik danışmana bilgi verilir; kendilerince çözüm üretmezler.

Akran danışmanlarının uyması gereken etik kuralları:

- **Gizlilik:** Akran ilişkilerinde en önemli kural gizliliğdir, akranın mahremiyetine saygı duymaktır. Sosyal arkadaş olarak akranlarınızın özel bilgilerini sormayınız, ancak kendiliğinden anlattırsa bu bilgileri başka arkadaşlarınız ile paylaşmayınız. Özel eğitim ihtiyacı olan akranınız "kendisine veya bir başkanına zarar vermek istediğini" söylese, gizlilik esası olmaz; derhal rehber öğretmen/psikolojik danışmana bilgi verilir.
- **İçten ve şefkatli olmak:** Akran ilişkilerinde "içten" olmak; özel eğitim ihtiyacı olan akranımıza acıyarak değil şefkat ve merhametle yaklaşmak kuralımızdır.
- **Koşulsuz kabul:** Akranımızı "koşulsuz kabul" etmek, onu farklılıklarından dolayı yargılamamak, ötekileştirmemek kuralımızdır.
- **Güven:** Akran ilişkilerinde güvenilir olmaya özen gösterilir. Akran danışmanı özel eğitim ihtiyacı olan akranını kırmamak için yapamayacağı işlerde söz vermez. Güven ilişkilerini zedelemeyen etkileşim kurmaya özen gösterir.

Eğitim

02 Özel Eğitim İhtiyacı Olan Akranları Tanıma ve Etkileşim Hataları

Süresi

40 + 40 dakika
(2 ders saati)

Oturumun Amacı

- Oturumun temel amacı akran danışmanlarının sosyal destek olacakları akranlarını tanımalarına ve onlar ile etkili iletişim kurma becerilerini güçlendirmektir.

Kazanım

- Özel eğitim ihtiyacı olan akranlarının hassasiyetlerini fark eder.
- Özel eğitim ihtiyacı olan akranı ile etkili iletişimde nelere dikkat edeceğini kavrar.

Yöntem ve Teknik

- Anlatım, soru-cevap, canlandırma

Araç-gereç, materyal

- Çalışma Yapağı-2: Kişiler Arası Etkili İletişim
- Özel eğitim ihtiyacı olan akranlarının yaşantılarını deneyimlemek için materyaller (göz bandı, kulak tıkacı, omuz askısı gibi)

Öğretim Süreci (40+40 dk.)

1. Rehber öğretmen/psikolojik danışman akran öğrencileri selamlar ve bir önceki oturumdan akıllarında neler kaldığını sorar. Ödev olarak verilen Çalışma Yapağı-1'e ilişkin paylaşımlar alınır.
2. İkinci eğitimin içeriği açıklanır, dikkati çekmek için sorular ile etkileşim başlatılır:
 - *Bu programda sizlerin özel eğitim ihtiyacı olan akranlarınıza sosyal arkadaş olmanızı bekliyoruz. Bugün özel eğitim ihtiyacı olan akranlarınızın psikososyal özellikleri üzerinde duracağız. Öncelikle özel eğitim ihtiyacının olması ne demek? Neler düşünüyorsunuz? (Gönüllü paylaşımlar alınır içerik-duygu yansıtması yapılır).*
 - *Doğuştan ya da sonradan herhangi bir nedenle görme, işitme gibi duyu organlarında, bedensel, bilişsel işlevlerinde zorluk yaşayan bireylere özel eğitim ihtiyacı olan bireyler diyoruz. Bugün sizlere yetersizlik türleri ve özelliklerini anlatmayacağım. Bizim için önemli olan konu, özel eğitim ihtiyacı olan ve bu nedenle zorluk yaşayan akranlarımızın neler hissettikleri, sosyal*

ortamlarda kendilerini nasıl algıladıkları ve bizlerin onların hayatını güzelleştirmek için neler yapabileceğimizdir. Öncelikle size sormak istiyorum: Özel eğitim ihtiyacının olması bir insana kendisini nasıl hissettirir? (gönüllü paylaşımlar alınır)... Şimdi özel eğitim ihtiyacı olan akranlarımızı daha iyi anlayabilmek için sizler ile küçük bir deneyim geçirelim istiyorum.

3. Rehber öğretmen/psikolojik danışman masaya göz bandı, kulak tıkacı, omuz askısını koyar; akran öğrenciler istediklerini malzemeleri alır ve takarlar. Rehber öğretmen/psikolojik danışman şu yönergeyi verir:

- Şimdi sizlerden ikili gruplar halinde 5 dakika herhangi bir konuda sohbet etmenizi istiyorum. Farz edin ki, okulda derstesiniz ve sıra arkadaşınız ile sohbet ediyorsunuz.... (5 dk. beklenir).... Farz edin ki zil çaldı ve teneffüsse çıkacaksınız, şimdi yine ikili gruplar hâlinde teneffüste neler yapıyorsanız onu yapın....(5 dk.beklenir).... Evet süre tamam. Şimdi göz bantlarınızı, kulak tıkaçlarınızı çıkartalım ve yerimize geçelim.
- Bizimle deneyiminizi paylaşır mısınız?
- 10 dakikalık deneyim sizin için nasıl geçti?
- Neler hissettiniz? Neler düşündünüz?

4. Gönüllü öğrencilerin paylaşımları alınır, içerik-duygu yansıtması yapılır. Özel eğitim ihtiyacı olan akranlarına empati yapmaları için kısa bilgilendirme yapılır ve gönüllü öğrencilerin paylaşımları alınır:

- Şimdi 10 dakikalık bir deneyim yaşadınız. Ancak özel eğitim ihtiyacı olan akranlarımız için durum geçici değil. Her an ve her yerde, evde, okulda, sokakta hayatlarının kısıtlanması ile yaşamak durumunda kalıyorlar. Hayat onlar için kolay geçmiyor. Çünkü ortak yaşam alanlarımız onlara göre tasarlanmıyor. Bizim için çok kolay bir eylem; örneğin sokakta yaya kaldırımında yürümek, trafikte karşıdan karşıya geçmek, toplu ulaşım aracına binmek özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için hiç de kolay değil. Özel eğitim ihtiyacı olan akranlarınız bazen bunun derin üzüntüsünü yaşıyor, bazen öfkeleniyorlar. Zaman zaman akranları ile kendilerini kıyaslıyor ve çok üzülüyorlar. Okulda sizler ile sosyal ilişkilere katılmak istiyorlar ancak çekinebiliyorlar. Bazen akranlarının kendilerini istemediğini, dışladığını düşünüp hem derste hem de teneffüslerde yalnız kalmayı tercih edebiliyorlar.
- Okulda özel eğitim ihtiyacı olan akranlarınıza destek olmak için neler yapabilirsiniz?
- Derste ve ders dışında, teneffüste neler yapabilirsiniz?
- Özel eğitim ihtiyacı olan akranlarınıza daha güzel destek olmanın anahtarı "etkili iletişim"dir.
- Özel eğitim ihtiyacı olan akranımızı kırmadan onunla nasıl iletişim kurabilirsiniz?

5. Rehber öğretmen/psikolojik danışman oturumun ilk temasını özetleyerek kapatır ve teneffüs yapılı.

6. Rehber öğretmen/psikolojik danışman etkili iletişim becerisi ile ilgili **kısa bilgilendirme** yapar. Bunun için her öğrenciye Çalışma Yaprağı-2 dağıtılır:

- *Biz insanlar konuşarak anlaşan varlıklarız. Ancak bazen iletişimde hata yapar, sevdiğimizle ilişkimizi bozabiliriz. Şimdi birlikte Çalışma Yaprağı-2'deki kısa bilgileri inceleyelim.*

7. Sorular ile **grup etkileşimi** başlatılır ve gönüllü akran öğrencilerin paylaşımları alınır:

- *Sizce insanlar iletişimde hangi hataları yapıyorlar?*
- *İletişim engellerinden hangileri ile daha sık karşılaşıyorsunuz?*
- *Sizinle bu tarz iletişim kurulduğunda neler hissedersiniz?*
- *Sizler fark etmeden hangi hataları yapıyorsunuz?*

8. Rehber öğretmen/psikolojik danışman oturumu **özetler ve ödev** verir:

- *Bizler sosyal varlıklarız ve iletişim ile anlaşılma isteriz. Ancak sağlıklı, etkili iletişimde tepkilerimize dikkat etmeden ilişkimize zarar verebiliriz. Kişiler arası iletişim aile ve sosyal yaşamımızda son derece önemlidir. Yapılan araştırmalar uyanık olduğumuz zamanın %70-80'inde çeşitli biçimde de olsa kişiler arası iletişim hâlinde olduğumuzu gösteriyor. Çünkü insanlar bir arada etkileşim halinde yaşayan varlıklardır. Yaşamın kendisi kişiler arası ilişkiler üzerine kurulmuştur. Sizlerden Çalışma Yaprağı-2'deki bilgileri incelemenizi ve bilmeden hangi hataları yaptığınızı ailenize sormanızı istiyorum. Aileniz sizi uzan yıllardır gözlemliyorlar, sizlere güzel geribildirim vereceklerdir. Bugün iletişim hataları üzerinde durduk, bir sonraki oturumda iletişimimizi güçlendiren beceriler üzerinde duracağız. Çalışma Yaprağı 1 ve 2'yi dosyanızda muhafaza edin; haftaya görüşmek üzere, hoşça kalın.*

Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman'a Not

- 2. Oturumun ilk 40 dakikasında akran danışmanlarının özel eğitim ihtiyacı olan akranlarına empati yapması hedeflenmiştir. Okulda temin edebileceğiniz basit materyaller ile bunu yapabilirsiniz. Bir fular ile göz bandı, bir eşarp ile kolya da bacak askısı yapabilirsiniz. Bunun için özel eğitim öğretmenlerinizden görüşünüz.

- Mümkünse akran öğrenciyi eşleştireceğiniz ve sosyal destek olacağı akranının yetersizliğine benzer deneyim geçirmesini sağlayınız.

- Yetersizliği deneyimleme süresini en fazla 10 dakika ile sınırlı tutunuz.

Kişiler Arası Etkili İletişim

Etkili İletişim:

İletişim yalnızca konuşmaktan ibaret değildir. İletişim, neyi ne zaman nasıl ileteceğini bilme sanatıdır. İletişimde beden dilinden, ses tonuna, kelimeler üzerindeki vurgudan içinde bulunduğumuz mekâna, zamanlamaya kadar dikkat edebilmeyi gerektirir.

İletişim Hataları:

Kişiler arası iletişim "anlaşabilme" sanatıdır. İletişimde başarılı olmak için gönderdiğimiz mesajın karşı tarafta doğru anlaşılması gerekir. Ancak kendimizi ifade ederken her zaman başarılı olamayız. Bunun nedenlerinden bazıları şunlardır:

- **Filtreleme:** Filtreleme kasıtlı olarak mesajın değiştirilmesidir. Örneğin; arkadaşımıza onun duymasını istediğimiz şeyleri söyler, dürüst davranmazsak filtreleme yaparız. Filtreleme 'yalan' değildir. Ancak gerçek ortaya çıkarsa 'güven' kaybederiz.
- **Algıda seçicilik:** Her an tüm duyu organlarımız bize uyarıcı göndermektedir. Ancak biz bunlardan birine odaklanırsınız. Odaklandığımız o uyarıcıya objektif yaklaşmaz o anki ihtiyacımız, duygumuz, geçmiş yaşantımıza göre yorumlarız. Örneğin; bir olayla karşılaştınız ve olaya tanık olan üç kişi buldunuz ama üçü de size farklı şeyler anlattı; bu yalan değil, onların olay yorumu yani algısıdır.
- **Duygular:** Duygular bize gelen mesajı nasıl yorumlayacağımızı etkiler. Yoğun duygular (öfke, kin, nefret, kızgınlık gibi) mantığımızı baskılar. Örneğin; öfkeli iken arkadaşımızın her zaman geri çevirmedeğimizi bir ricasına ters tepki verebiliriz.
- **Beden dili:** İletişimde sözlerden daha çok jest ve mimikler, ellerin ve başın duruşu, gözler ve bakışlar, baş hareketleri gibi sözel olmayan mesajlar dikkate alınır. Beden diliniz ile sözlü mesajınız çelişiyorsa, karşınızdaki kişi bedeninizin verdiği mesajı doğru kabul eder.
- **Dil:** İletişimde "sen dili-ben dili" kullanımı vardır. Çoğunlukla "sen dili" ile konuşur, iletişime zarar veririz. Örneğin "Sen hep böylesin.... Sen kendini akıllı sanıyorsun...Senin yerinde olsaydım..."
- **Konuşma engelleri:** Tıpkı sen dili gibi iletişime zarar veren konuşma engellerimiz vardır. Örneğin:
 - *Ad takma alay etme: Tıpkı bebek gibi davranıyorsun.
 - *Analiz etmek: Ben senin aklından geçeni biliyorum.
 - *Uyarmak: Sana son kez söylüyorum!
 - *Emir vermek: Ben ne dersem onu yapacaksın!
 - *Yargılamak, eleştirmek: Sen zaten zora gelince kaçarsın.

Eğitim

03 Etkili İletişimin Anahtarı

Süresi

40 + 40 dakika
(2 ders saati)

Oturumun Amacı

- Oturumun temel amacı akran danışmanlarının sosyal arkadaş rollerinde yararlanacağı empati, ben dili ve içerik-duygu yansıtması becerileri ile ilgili bilgi ve beceriler kazandırmaktır

Kazanım

- Etkili iletişimde empati ve ben dilini nasıl kullanacağını kavrar.
- Akranları ile iletişimde içerik ve duygu yansıtmasını nasıl yapacağını kavrar.

Yöntem ve Teknik

- Anlatım, soru-cevap, canlandırma

Araç-gereç, materyal

- Çalışma Yapağı-3: Kişiler Arası İletişimde Anahtar Kavramlar
- Form-1: Empatik Dinleme Kartı
- Form-2: İçerik-Duygu Yansıtma Kartı

Öğretim Süreci (40+40 dk.)

1. Rehber öğretmen/psikolojik danışman akran öğrencileri selamlar ve bir önceki oturumdan akıllarında neler kaldığını sorar. Ödevleri ile ilgili paylaşımlar alınır.
2. Akran öğrencilerin **dikkatini çekmek** için kısa öykü paylaşılır, öğrencilerin görüşleri alınır:
 - Göğsü kınalı bir serçe varmış. Gök gürlendiği zaman tir tir titreyerek yere yatar, gök yıkılmasın diye de ayaklarını havaya kaldırır. Bir yandan da "Korkumdan 40 kantar yağım eriyor" dermiş. Bir gün başka bir serçe demiş ki: "Sen kendin 5 dirhem gelmezsin, nasıl oluyor da 40 kantar yağın eriyor?" Bunun üzerine serçe şöyle cevap vermiş: "Herkesin kendine göre dirhemi kantarı var, sen ne anlarsın." Demiş. Küçük serçe ne demek istemiş olabilir? Onu tam anlayamamış serçeye nasıl sitem ediyor?
3. Akran öğrencilere birer adet Çalışma Yapağı-3 dağıtılır ve etkili iletişim becerileri hakkında kısa **bilgi paylaşımı** yapılır:
 - Bugün sağlıklı iletişimde anahtar kavramlardan birisi olan "**empatik dinleme**" ile başlayalım.

Duygusal zekâ kuramına göre, empati hepimizin doğuştan getirdiği temel yeteneklerimizden birisidir. Yani empati bir zekâ türüdür. Ancak iletişimde zekamızın bu güzel türünü kullanmıyoruz ve birbirimizi empati ile dinlemek istemiyoruz. İletişimde birbirimizi dinleyerek ve empati kurarak anlamaya çalışmak aslında zor değildir.

- Şimdi küçük canlandırma yapalım. Biri aile yaşam alanımız bir diğeri de okul yaşam alanımız ile ilgili olsun. İki gönüllü öğrenci rica ediyorum.

4. Rehber öğretmen/psikolojik danışman Ek-1'deki senaryoları gönüllü öğrencilere açıklar ve doğaçlama yaparak canlandırmalarını ister. Canlandırma sonrası grup etkileşimi başlatılır:

- Elinizdeki Çalışma Yaprağı-3'e bakarak canlandırdığımız senaryoları birlikte inceleyelim. İlk senaryo evde kardeşler arasında, ikinci senaryo okulda arkadaşlar arasında sıkça yaşanan ve temelinde empati kurmamak ile ilgili durumları arkadaşlarımız canlandırdı, bizler de izledik. Çalışma Yaprağı-3'ten destek alarak istediğiniz senaryoya yorum yapabilirsiniz.
- Siz olsaydınız empati beceriniz ile burada canlandırılan senaryoların akışını olumlu yöne nasıl değiştirirdiniz?
- Sizce burada kardeşler arasında ve arkadaşlar arasında eksik olan empati mi?
- Ailede kardeşler arasında sıkça yaşanan bu sorunlarda empatinin rolü ne olabilir?
- Okulda arkadaşlar arasında sıkça yaşanan bu sorunlarda empati becerisi kullanılsaydı neler olurdu?
- Evde aileniz, okulda arkadaşlarınız sizi empati ile dinlemezse neler hissedersiniz?

5. Rehber öğretmen/psikolojik danışman **"ben dili"**ni açıklar. Gönüllü öğrencilerin paylaşımlarını alır:

- Birbirimizi empati ile dinlemiyoruz ve çok üzülüyoruz, iletişimimiz de bundan zarar görüyor. Bir önceki oturumda iletişim engelleri arasında "sen dilini" ele almıştık. Bugün etkili iletişimde bir diğer anahtar olan "ben diline" bakalım. Kendimizi "ben dili" ile ifade edersek, karşımızdakinin bize empati yapmasını kolaylaştırırız. Yani birinin bizle empati kurmasını istiyorsak, ona yardımcı olmamız gerekir. Şimdi tekrar Çalışma Yaprağı-3'te yer alan "ben dili" formülünü birlikte inceleyelim.
- Az önce yaptığımız canlandırmalarda kardeşler ve arkadaşlar "ben dili" ile etkileşim kurmuş olsaydı, karşı tarafında empati yapması kolaylaşır mıydı?
- Canlandırdığımız senaryoda kardeşler ve arkadaşlar arasındaki etkileşimde, problem yaşanmaması için "ben dili" örneğini vermenizi rica ediyorum.

6. **Rehber öğretmen/psikolojik danışman ilk oturumu özetler ve teneffüs yapar.**

7. Rehber öğretmen/psikolojik danışman **içerik-duygu yansıtmasını** açıklar. Gönüllü öğrencilerin paylaşımlarını alır:

- Akran danışmanı olarak sahip olmamız gereken bir diğer beceri **"içerik-duygu yansıtması"**dır. Bunun için Çalışma Yaprığı-3'ü tekrar birlikte inceleyelim.... Akran arkadaşımız ile sohbet ediyoruz ve bize bir şeyler anlatıyor. Onu empati ile dinler ve ona neler anladysak iletiriz. Duygularını iletmeye duygu yansıtması, söylediklerini iletmeye içerik yansıtması denilir. Çalışma Yaprığı-3'teki bununla ilgili örneğe birlikte bakalım. Şimdi gönüllü iki kişi akranımız ile canlandırma yapalım ve birlikte bunun üzerine konuşalım.
8. Rehber öğretmen/psikolojik danışman iki gönüllü akran öğrenciyeye Ek-2'deki senaryoyu paylaşır ve doğaçlama yaparak canlandırmalarını ister. Sonra sorular ile grup etkileşimi başlatılır:
- Arkadaşımızı empati becerisi ile dinler ve anladıklarımızı tekrar ona iletmeye yansıtma diyoruz. Aslında biz ayna görevi görüyoruz. Bu şekilde karşımızdaki kişi onu dinlediğimiz ve anladığımız için kendisini değerli hissediyor.
 - Akranlarımızı anladığımızı ifade etmek için içerik-duygu yansıtması yaparsak, aramızdaki iletişim nasıl gelişir?
 - Empati ile içerik-duygu yansıtması arasındaki ilişkiyi nasıl açıklarsınız?
 - Akran danışmanı olarak sosyal arkadaş rolünde empati- ben dili ve içerik-duygu yansıtması iç becerilerdir. Bu becerilerinizi güçlendirmek için neler yapabilirsiniz?
9. Rehber öğretmen/psikolojik danışman verdiği çalışma yapraklarını (Çalışma Yaprığı-1, 2 ve 3) fırsat buldukça incelenmesi ödevini verir.

Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman'a Not

- Süpervizyon toplantılarında özellikle Çalışma Yaprığı-3'te yer alan beceriler (empati, ben dili ve içerik-duygu yansıtması) güçlendirilecektir. Bu nedenle örnek durumları zenginleştirerek, süpervizyon toplantılarına hazırlık yapınız.
- Akran öğrencileri fazla zorlamamak için çalışma yaprakları sınırlı tutulmuştur. Çalışma yapraklarını istediğiniz gibi zenginleştirebilirsiniz. Ancak öğrencilerin yazılı materyallere (form doldurma gibi) mesafeli durduğunu unutmayınız.

Kişiler Arası Etkili İletişim

1. Empatik Dinleme:

Empati bir kişinin kendisini kısa bir süre karşısındaki kişinin yerine koyması, o kişinin ne düşündüğü ve ne hissettiğini anlaması ve anladıklarını ona iletmesi sürecidir. Kısaca empati karşıdaki kişinin anlaşılmasıdır.

Empatinin formülü 3 adımdır:

1. **Adım:** Empati kuracak kişi, kendisini karşısındaki kişinin yerine koymalı, olaylara onun bakış açısından yaklaşmalıdır. Karşımızdaki kişinin rolünde kısa bir süre kalmalı, daha sonra bu rolden kendi yerimize geçmeliyiz.
2. **Adım:** Empati kurmuş sayılmamız için, karşımızdaki kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlamamız gerekir. Örneğin ilk adımda kendimizi arkadaşımızın yerine koyar ve şunu düşünürüz: "Ben bu durumda olsam acaba ne düşünürdüm? Ne hissederdim?" sorularını kendimize yöneltiriz.
3. **Adım:** İkinci adımda zihnimizde ne oluştuysa, bunları kısa bir cümle ile karşımızdaki kişiye/ arkadaşımıza iletmeliyiz. Örneğin "Arkadaşımdan bunu beklemezdim, kırgınsın." diyerek kısaca konuşuruz.

2. Sen Dili-Ben Dili:

- Sen dili ve ben dili olarak adlandırdığımız iki konuşma dilimiz vardır. Sen dilinde karşımızdakini suçlarız. Maalesef çoğunlukla sen dilini kullanır ve iletişimi bozarız: Örneğin 'Sen zaten hep böylesin.... Senin yüzünden bunlar başımıza geliyor.... Sen her şeyi bilirsin sanki..... Sen kendini ne sanıyorsun.... Tembelsin ve saçmalama istersen' gibi hem suçlar hem de kötü sözler söyleriz.
- Ben dilinde ne düşündüğümüzü ve hissettiğimizi karşımızdakine iletiriz.
- Ben dilinin formülü çok basittir:
- 1. Adım: Olayı tanımla: olduğunda,
- 2. Adım: Duygunu ifade et: Ben hissediyorum.
- Kararlaştırdığımız saatte kütüphaneye gelmediğinde, kendimi değersiz hissettim.

3. İçerik ve Duygu Yansıtma:

- Karşılıklı etkileşimde, empati ile dinleme ve anladıklarını yansıtma önemlidir.
- Arkadaşımızı dinlerken, onun konuştuklarını içerik olarak tekrar ona iletmeye içerik yansıtması denilir.
- Konuşan arkadaşımızın duygusunu tekrar ona iletmeye duygu yansıtması denilir.
- Arkadaşımız ile sohbet ederken dinleriz, onun konuşmasına odaklanırsınız ve "Bu konuşmanın içeriği nedir?" diye kendimize sorarsınız; dinlediklerimizi özetleyerek arkadaşımıza söyleriz.
- Arkadaşımızı dinlerken "Arkadaşımın yerine olsaydım bu durumda ben ne hissederdim?" diye kendimize sorarsınız; aklımıza gelen duyguyu arkadaşımıza söyleriz.

Örneğin;

- Arkadaş: Çok çabuk sinirlenip karşımdakine bağırıyorum ve etrafımdaki eşyaları fırlatıyorum.
- Akran (dinliyor): Bu konuşmanın içeriği nedir? Ben bu durumda olsaydım ne hissederdim?
- Akran (yansıtma): Kendini tutamayıp fevri davranıyor ve üzülüyorsun/pişman oluyorsun.

Form-1

Senaryo-1: Empatik Dinleme

Akşam evde iki kardeş odalarında ders çalışıyorlar. Ahmet yarın gireceği sınava tam çalışmamış onun tedirginliğini yaşıyor. Ayşe ödevlerini tamamlamanın rahatlığı ile çantası toplarken müzik dinlemek istiyor. Gergin olan Ahmet kardeşine tepki gösteriyor:

Ahmet: Sen ne kadar saygısızsın. Sınav çalışıyorum sen gürültü yapıyorsun.

Ayşe: Ne çalışması, oyaladın ve şimdi beni azarlıyorsun.

Ahmet (bağırır): Kes sesini zaten senin yüzünden çalışmadım.

Ayşe: Sen ne zaman çalıştın ki? Anneme söyleyeceğim, benimle böyle konuşamazsın!

Senaryo-2: Empatik Dinleme

Ortaokul 7 sınıf öğrencisi iki arkadaş teneffüste yürüyorlar. Zeynep arkadaşlar arasında konuşulan bir konuyu Elif'e anlatıyor. Elif onu dinliyor:

Elif: Olayları öyle güzel çarpıttın ki şu an duyduklarıma inanamıyorum.

Zeynep: Sen bana yalancı mı diyorsun?

Elif: Yalancı demeyelim de her zamanki gibi güzel senaryo yazıyorsun.

Zeynep: Sanırım sen kendinle beni karıştırdın. Seninle konuşan da kabahat.

Form-2

Senaryo-1: İçerik Yansıtma

Özel Eğitim İhtiyacı Olan Arkadaş: Birlikte pek çok şey yapıyoruz ancak her fırsatta beni azarlıyor ve küçük düşürmeye çalışıyor.

Akran (dinliyor): Bu konuşmanın içeriği nedir?

Akran (yansıtıyor):

Özel Eğitim İhtiyacı Olan Arkadaş: Bazen herkesin bana garip gözle baktığını, benimle alay ettiklerini düşünüyorum ve onlardan uzak durmaya çalışıyorum.

Akran (dinliyor): Bu konuşmanın içeriği nedir?

Akran (yansıtıyor):

Senaryo-2: Duygu Yansıtma

Özel Eğitim İhtiyacı Olan Arkadaş: Birlikte pek çok şey yapıyoruz ancak her fırsatta beni azarlıyor ve küçük düşürmeye çalışıyor.

Akran (dinliyor): Ben bu durumda olsam ne hissederdim?

Akran (yansıtıyor):

Özel Eğitim İhtiyacı Olan Arkadaş: Bazen herkesin bana garip gözle baktığını, benimle alay ettiklerini düşünüyorum ve onlardan uzak durmaya çalışıyorum.

Akran (dinliyor): Ben bu durumda olsam ne hissederdim?

Akran (yansıtıyor):

Eğitim

04 Akran Danışmanlığım

Süresi

40 + 40 dakika
(2 ders saati)

Oturumun Amacı

- Oturumun temel amacı akran danışmanlarının rol ve görevlerini kavramaları ve eğitim programında öğrendikleri bilgi ve becerileri nasıl kullanacaklarını fark etmelerini sağlamaktır.

Kazanım

- Akran danışmanlığı programında öğrendiklerini nasıl kullanacağını kavrar.

Yöntem ve Teknik

- Anlatım, soru-cevap, imgeleme

Araç-gereç, materyal

- Akran Danışmanlığı Belgesi
- Akran Danışmanlığı Rozeti/Yaka kartı/ Kol Bandı

Öğretim Süreci (40+40 dk.)

1. Rehber öğretmen/psikolojik danışman **ısınma oyunu** ile akran öğrencilerin dikkatini çeker:
 - Şimdi kendinizi bir akran danışmanı olarak düşünün ve sizi en iyi betimleyen bir sembol belirleyin. Bu sembolün sizi temsil etmesini istiyorum; sizi temsil eden bir çiçek, bitki, hayvan, renk, mevsim olabilir... Önce ben başlamak istiyorum, kendime sembol olarak "Akran Danışmanı Süpervizörü Beyaz Gül" belirledim. Beyaz gül duruluk, saflık ve sonsuzluğu temsil eder. Sizler gibi güzel kalpli akran danışmanları ile çalışacak olmak, bana bu hissi verdiği için bunu belirledim. Şimdi sizlerin de sembol belirlemesini rica ediyorum.
2. Rehber öğretmen/psikolojik danışman ilk 3 eğitimi kısaca özetleyerek bilgi ve becerileri pekiştirir:
 - Akran danışmanlarım ilk 3 eğitimde yaptığımız çalışmalarını kısaca özetleyelim istiyorum. Lütfen size verdiğim çalışma yapırları ve formları çıkaralım. Evet **birinci eğitimde** rollerimiz, görevlerimiz, sınırlılıklarımız ve etik kurallar üzerinde durmuştuk.
 - Sizlerden beklediğim rol ve görevler neler?

- Peki akran danışmanı olarak sınırlılıklarınız neler?
- Hangi etik kurallarımız var?
- Bir akran danışmanı olarak rol ve görevleriniz, sınırlılıklarınız ve uymanız gereken etik kurallar hakkında neler söylemek istersiniz?
- Az önce kendinize bir sembol belirlemiştiniz bunu da dikkate alarak, sizce nasıl bir akran danışmanı olacaksınız?
- **İkinci eğitimde** özel eğitim ihtiyacı olan akranlarımızın hassasiyetleri üzerinde durduk ve iletişim hatalarını ele aldık.
- Özel özel eğitim ihtiyacı olan akranlarımız hangi konularda duyarlılık gösterebilir?
- Özel özel eğitim ihtiyacı olan akranlarımız sosyal ortamlarda kendilerini nasıl hissedebilir?
- Özel özel eğitim ihtiyacı olan akranlarımız okulda nelere ihtiyaçları olabilir?
- Özel özel eğitim ihtiyacı olan akranlarımıza nasıl yaklaşabiliriz?
- Özel özel eğitim ihtiyacı olan akranlarımız ile sohbeti nasıl başlatabiliriz?
- Özel özel eğitim ihtiyacı olan akranlarımız ile teneffüslerde neler yapabiliriz?
- Özel özel eğitim ihtiyacı olan akranlarımızı arkadaş gruplarına nasıl davet edebiliriz?
- Hangi iletişim hataları özel özel eğitim ihtiyacı olan arkadaşlarımızı üzebilir?
- **Üçüncü Eğitimde;** etkili iletişimin 3 anahtarı üzerinde durmuştuk. Bunlar empati, ben dili ve içerik-duygu yansıtması.
- Empati nedir? Kaç adımda empati kurarız?
- Empati kurarken neye dikkat edersiniz? (Bu soruda "dikkatli dinleme" cevabı beklenir.)
- Ben diline kim/ler örnek vermek ister? Şu anda burada olmak ile ilgili kendinizi ben dili ile ifade ediniz?
- Akran danışmanı olmanız ile ilgili kendinizi ben dili ile ifade ediniz?
- Örneğin ben suratımı asarak "Okuldan nefret ediyorum." dedim. Kim içerik ve duygu yansıtması yapmak ister?
- İçerik ve duygu yansıtmasına başka örnek verebilir misiniz?

3.Rehber öğretmen/psikolojik danışman ilk oturumu özetler ve teneffüs yapılır.

4.Rehber öğretmen/psikolojik danışman sınıfa okul müdürü ve öğretmenler (özel eğitim öğretmeni ve katılabilecek diğer öğretmenler) ile birlikte girerler.

5.Rehber öğretmen/psikolojik danışman yapılan eğitimi kısaca özetler ve akran danışmanlarından beklediği rolü açıklar:

- Sayın okul müdürümüzün huzurunda sizlere akran danışmanımız olarak aramıza hoş geldiniz demek istiyorum. Toplam 8 saatlik eğitim sürecini tamamladık; süpervizyon toplantılarında

sizleri bilgilendirmeye ve akran danışmanı olarak sizlerin bilgi ve becerilerinizi güçlendirmeye devam edeceğim.... Sizlerin desteği ile özel eğitim ihtiyacı olan akranlarınızın okul yaşamlarını daha da güzelleştireceğiz, onların kendilerini sevildiği ve değerli hissetmesine katkı sağlayacaksınız. Sizlerin desteği ile özel eğitim ihtiyacı olan arkadaşlarınız okula ait olduklarını hissedecek ve okula uyumları artacaktır. Özel eğitim ihtiyacı olan akranların sizler gibi anlayışlı, empatik sosyal arkadaşının olması çok güzel. Şimdiden sizlere katkılarınız için çok teşekkür ediyorum.

- Başkalarına gönüllü yardım ederek bizler de çok şey kazanırız. Akran danışmanı olarak gönüllü çalışırken "serotonin" hormonu üretiriz. Yapılan araştırmalarda, başkalarına iyilik yapan gönüllü kişilerin fiziksel sağlıklarının arttığı, hayatı daha anlamlı algılamaya başladıkları, mutluluk oranlarının arttığı ve kaygı düzeylerinde ciddi azalmalar meydana geldiği belirlenmiş. Umuyorum bu araştırmanın sonuçlarından akran danışmanlarımız olarak sizler de yararlanırsınız.
- Sizleri öğretmenlerimiz ile birlikte özel eğitim ihtiyacı olan akranlarınız ile tanıştıracacağız. Benim ve öğretmenlerimizin gözetiminde akranlarınız ile etkileşim kurmaya başlayabilirsiniz.
- Haftada bir saat süpervizyon toplantısı yapıp çalışmalarımızı değerlendirip daha iyi sosyal arkadaş olmanız için sizlere destek olacağım.

6.Rehber öğretmen/psikolojik danışman belge ve sembol takdimi için sözü okul müdürüne bırakır.

7.Okul müdürü ile birlikte akran danışmanlarına Akran Danışmanlığı Belgesi takdim edilir ve Akran Danışmanlığı sembolü (rozet/yaka kartı/ kol bandı) takılır.

Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman'a Not

-Bu oturumda öğrencilere "akran danışmanlarım" diye hitap ederek, onların rollerini benimsemesine destek olunuz.

-Bu kitapta Akran Danışmanlığı Belgesi ve akran danışmanlarına takılacak rozet/yaka kartı/bant örneği verilmeyecektir. Okul yönetimi ile birlikte görüşerek Özelleştirilmiş Arkadaş Programı sembolüne karar veriniz. Okulunuzun arması ile uygun gördüğünüz sembolü eşleştirerek özgün bir tasarım yapabilirsiniz. Bunu rozet, yaka kartı ya da kol bandı olarak basılmasını talep ediniz.

-Oturumun sonunda akran öğrencilere belge takdimi ve sembol verilmesinde okul yönetimin katılımını rica ediniz.

- EK-2: Lise Özelleştirilmiş Arkadaş Eğitim Planı ve Oturum Planları

Lise Özelleştirilmiş Arkadaş Eğitim Planı (Lise-ÖAEP)	
Kuramsal Temeller	Psikolojik danışma kuramları (bilişsel/davranışçı terapi, birey merkezli terapi) ve gelişim kuramları
Üye Sayısı	4-6 akran danışmanı adayı
Eğitim Süresi	- 4 ders saati
Programın Genel Amacı	Gelişimsel ve önleyici misyona sahip Lise-ÖAEP'nin amacı; özel eğitim ihtiyacı olan akranların birbirinden destek alarak okula ve topluma uyum sağlaması amaçlanmaktadır. Bu eğitim programı ile akran danışmanlarının kendilerinden beklenen rol ve görevleri, sınırlılıkları ve etik kuralları kavramaları; etkili iletişimin önemi, empati ve ben dili ile ilgili bilgi ve becerileri kazanmaları hedeflenmiştir.
Kazanımlar	<ol style="list-style-type: none"> 1. Akran danışmanlarının rol ve görevlerini kavrar. 2. Akran danışmanlarının sınırlarını ve uyması gereken etik kuralları kavrar. 3. Arkadaşlık ilişkisinde iletişim engellerini fark eder. 4. Etkili iletişimde empati ve ben dilini nasıl kullanacağını fark eder. 5. Akran danışmanlığı programında öğrendiklerini nasıl kullanacağını kavrar.
İçerik	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oturum: Rol ve Görevler, Sınırlılıklar ve Etik Kurallar 2. Oturum: Etkili İletişim 3. Oturum: Empati ve Sen-Ben Dili 4. Oturum: Akran Danışmanlığım
Öğretim Süreci	- Akran danışmanlarının öğretim süreci küçük gruplar halinde, karşılıklı etkileşim içinde (rol oynama, örnek olay) yapılacaktır.
Değerlendirme Süreci	Süreç ve sonuç değerlendirmesi yaklaşımları benimsenecektir. İlgili formlar aracılığı ile veri toplanarak yıl sonu değerlendirme raporu yazılacaktır.

Eğitim

01

Rol ve Görevler, Sınırlılıklar ve Etik Kurallar

Süresi
40 dakika
(1 ders saati)

Oturumun Amacı

- Oturumun temel amacı akran danışmanı adaylarının kendilerinden beklenen rol ve görevlerini kavramaları, uymaları gereken sınırlılıkları ve etik kuralları fark etmelerini sağlamaktır.

Kazanım

- Akran danışmanlarının rol ve görevlerini kavrar.
- Akran danışmanlarının sınırlarını ve uyması gereken etik kuralları kavrar.

Yöntem ve Teknik

- Anlatım, soru-cevap, canlandırma

Araç-gereç, materyal

- Çalışma Yaprağı-1: Akran Danışmanının Roller, Sınırlılıkları ve Etik Kurallar
- Bir adet top (pin pon topu gibi küçük bir top)

Öğretim Süreci (40 dk.)

1. Rehber öğretmen/psikolojik danışman akran öğrencileri selamlar.
2. Rehber öğretmen/psikolojik danışman akran öğrencilerin hem tanışmaları hem de sürece dikkatlerini çekmek için **ısınma oyunu** ile başlar:
 - Öğrenciler ile ayakta çember oluşturulur. Çemberin ortasına rehber öğretmen/psikolojik danışman geçer ve "Elimde küçük bir top var. Bu topu ben bir arkadaşınıza atacağım ve atarken önce adını soyadını söylemesini istiyorum ve ardından "Sen nasıl bir arkadaşısın?" diye soruma cevap vermesini istiyorum. Önce ben başlamak istiyorum. (rehber öğretmen/psikolojik danışman topu kendi kendine atar) "Benim adım ve ben güvenilir bir arkadaşım." diye söyler. Sonra sıra ile tüm grup üyelerine topu atar; adını ve "Sen nasıl bir arkadaşısın?" diye sorar.
3. Rehber öğretmen/psikolojik danışman öğrencilere "Akran danışmanı kimdir?" diye sorar; gönüllü öğrencilerin paylaşımlarını alır ve kısa bilgi verir:
 - Akran danışmanı arkadaşlarına destek olan kişidir. Bazı arkadaşlarınız kendilerini ifade etmekte zorlanır, akranları ile etkileşim kuramayabilirler. Onların yalnız kalmaması için sizlerin onlarla teneffüslerde sohbet etmenizi, onlara arkadaşları ile birlikte oyun oynama

ve etkinliklere katılımını sağlamanızı bekliyorum. Buna sosyal arkadaşlık diyoruz. Sizlerden, öncelikle belirlediğimiz arkadaşlarınız ile iletişim kurmanızı ve onların sizinle ve diğer arkadaşları ile etkileşim kurmasına yardımcı olmanızı bekliyorum. Bu sizin ilk göreviniz.

- *İkinci göreviniz; rehberlik ve psikolojik danışma servisinde bana bazı küçük işlerde destek olmanızı bekliyorum. Arkadaşlarınız beni derslerde görmedikleri için tam tanımıyorlar ve yanıma gelmeye çekinebiliyorlar. O yüzden benimle iletişim kurmalarında destek olmanızı rica ediyorum. Bu sizden beklediğim iki görev. Soru sormak isteyen var mı?*
4. Rehber öğretmen/psikolojik danışman akran danışmanlarının **sınırlılıklarını** ve **etik kuralları** açıklar:
- Akran danışmanı olarak dikkat etmeniz gereken hususlar var. Bunlar:
 - 1. Siz sadece sosyal arkadaşsınız, psikolojik danışman değilsiniz.
 - 2. Arkadaşınızın bir sorunu olduğunda onu bana getirmenizi ya da sınıf öğretmeniz ile görüşmesine aracılık etmenizi istiyorum.
 - 3. Sosyal arkadaşlık rolünüz sadece okul ile sınırlı, okulun dışında iletişim kurmanızı istemiyorum.
 - Sorusu olan var mı?
 - En önemli etik kuralımız gizliliklidir. Sosyal arkadaşınızın özel durumlarını, onun sizinle paylaştıklarını bir başka arkadaşınıza söylemiyoruz.
 - Akranınız ile samimi içten ilgileniyoruz.
 - Sorusu olan var mı?
5. Anlatılanların kavranması için ikili gruplar halinde canlandırma yapılır:
- *Şimdi ikili gruplar halinde küçük bir canlandırma yapalım. Önce bir arkadaşınız diğerine akran danışmanının rolleri, sınırlılıkları ve etik kuralları ile ilgili soru sorsun, diğer arkadaş ise yanıtlasın. Sonra verilen yanıtları birlikte değerlendirelim.*
6. Rehber öğretmen/psikolojik danışman gruplar arasında dolaşır; gerekirse yönlendirme yapar.
7. Etkinlik özetlenir ve ödev olarak öğrencilere Çalışma Yaprağı-1 dağıtılır ve ailelerine "akran danışmanının rolleri, sınırlılıkları ve etik kuralları" anlatmalarını isteriz.

Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman'a Not

-Lisede akran danışmanlarının kendisinin özel eğitim ihtiyacı olduğu için "özel eğitim ihtiyacı olan" nitelendirmesine hassasiyet gösterebilir. Bu kelimeyi kullanmamaya özen gösteriniz. Ayrıca destek olacakları özel eğitim ihtiyacı olan öğrencileri "sosyal arkadaş" olarak nitelendirmeye dikkat ediniz.

-Lisede akran danışmanları hafif düzey zihinsel yetersizliği olan öğrencilerdir. Bu nedenle yazılı materyaller ile öğrencilerin sıkılması önlenilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada çok sınırlı yazılı materyal verilecektir.

-İlk etkinlikte vereceğiniz Çalışma Yaprağı-1'i ihtiyaç halinde sesli okuyunuz, öğrencilerin anladıklarından emin olunuz.

Akran Danışmanlarının Roller, Sınırlılıkları ve Etik Kuralları

Akran Danışmanı Kimdir?

Akran danışmanı, ihtiyacı olan akranına/yaşıtına sosyal arkadaş olan kişidir. Rehber öğretmen/psikolojik danışmanın gözetiminde; arkadaşlarına sosyal destek olurlar, onların okula uyumlarında yardımcı olurlar.

Akran danışmanının rol ve görevleri:

1. Akranı ile sosyal arkadaş olmak
2. Rehberlik ve psikolojik danışma servisinin öğrencilere sunduğu hizmetlerde gönüllü elçilik yapmak

Akran danışmanlarının sınırlılıkları:

- Akran danışmanı yalnızca "sosyal" arkadaştır.
- Akran danışmanı, psikolojik danışman gibi davranmazlar.
- Akran danışmanı yalnızca okul ortamında sosyal arkadaştır, okul dışında etkileşim kurmazlar.
- Kendilerini aşan durumlarda rehber öğretmen/psikolojik danışmana bilgi verir; kendilerince çözüm üretmezler.

Akran danışmanlarının uyması gereken etik kuralları:

- **Gizlilik:** Akran ilişkilerinde en önemli kural gizlilik, akranın mahremiyetine/özeline saygı duymaktır. Sosyal arkadaş olarak akranlarınızın özel bilgilerini sormayınız, ancak kendiliğinden anlatırsa bu bilgileri başka arkadaşlarınız ile paylaşmayınız.
- **İçten ve şefkatli olmak:** Akran ilişkilerinde "içten" olmak; akranımıza acıyarak değil şefkatle yaklaşmak kuralımızdır.

Eğitim

02 Etkili İletişim

Süresi
40 dakika
(1 ders saati)

Oturumun Amacı

- Oturumun temel amacı akran öğrencilerin sosyal arkadaşlık ilişkisinde dikkat etmeleri gereken iletişim hatalarını kavramalarını sağlamaktır.

Kazanım

- Arkadaşlık ilişkisinde iletişim engellerini fark eder.

Yöntem ve Teknik

- Anlatım, soru-cevap, canlandırma

Araç-gereç, materyal

- Çalışma Yaprağı-2: Etkili İletişim ve İletişim Engelleri

Öğretim Süreci (40 dk.)

1. Rehber öğretmen/psikolojik danışman akran öğrencilerin dikkatini çekmek için **ısınma oyunu** ile başlar:

- *Şimdi ayakta bir çember oluşturalım. Sıra ile birimiz çemberin ortasına gelsin ve "sosyal arkadaşımız" gibi bizlerden neler beklediğini söylesin.... Önce ben yapmak istiyorum: "Benim sosyal arkadaşım beklentim beni eleştirmemesi.".... Evet şimdi sizlerin de çemberin ortasında gelmenizi ve sosyal arkadaş olarak beklentinizi söylemenizi istiyorum.*

2. Rehber öğretmen/psikolojik danışman **ödev** ile ilgili gönüllü öğrencilerin paylaşımını alır. Ödevini yapmayan öğrencilere "Farz et ki şimdi evdesin ve bana akran danışmanı kimdir, hangi rolleri vardır, sınırlılıkları ve etik kuralları nelerdir kısaca anlatır mısın?" diyerek yönlendirir.

3. Rehber öğretmen/psikolojik danışman "İletişim nedir?" sorusu sorar ve gönüllü öğrencilerin paylaşımlarını alır. Sonra sorular ile grup etkileşimi başlatılır:

- İletişim insanlarla konuşarak anlaşabilme sanatıdır. Biz hem kendimizi anlatır hem de karşımızdakini anlamaya çalışırız. Biz insanlar sürekli iletişim halindeyiz. Ancak iletişim kazaları ile birbirimizin kalbini kırıyor, güzel arkadaşlıklarımız sona erebiliyor. Bunların olması çok üzücü. Çünkü arkadaşlarımız bizim iyi günde ve kötü günde destek kaynaklarımız. Sizler

de ihtiyacı olan akranlarınıza sosyal destek olacaksınız. Onlar ile iletişiminize dikkat etmeniz önemli. Fark etmeden arkadaşımızın kalbini kırabiliriz.

- Arkadaşlarınız ile iletişim kurarken bazen üzüldüğünüz oluyor mu?
- Fark etmeden sizin arkadaşınızı kırdığınız oluyor mu?
- İletişimde sorun yaşamamak için nelere dikkat etmemizi önerirsiniz?
- Sosyal arkadaşınız ile iletişimde sorun yaşamamak için nelere dikkat etmeyi planlıyorsunuz?

4. Rehber öğretmen/psikolojik danışman iletişim engellerini kavratmak için canlandırma yapılmasını ister; grubun önüne iki sandalye koyar ve şu yönergeyi verir:

- Şimdi iki gönüllü rica ediyorum. Ben okulumuzda sıkça gözlemlediğim sorunları paylaşacağım. İki arkadaşınız bunu bize canlandıracak ve bunun üzerinde hep beraber konuşacağız.
- Rehber öğretmen/psikolojik danışman iki öğrenciye doğaçlama durumları verir ve canlandırmalarını sağlar; sonra grup etkileşimi başlatır:
- Bu canlandırmada sıkıntılı durumlar sizce neler?
- Tehdit etmek arkadaşlık ilişkisini nasıl etkiler?
- Ad takmak, şaka yapıyor gibi alay etmek arkadaşlık ilişkisini nasıl etkiler?
- Arkadaşlar birbirini eleştirirse neler olabilir?

5. Rehber öğretmen/psikolojik danışman akran öğrencilere birer adet Çalışma Yaprağı-2 dağıtır ve okur. Anlaşılmayan yerler varsa örnek verir.

6. Sosyal arkadaşlık ilişkisinde iletişim engellerinin olası sıkıntılarını kavratmak için grup etkileşimi başlatır:

- Sosyal arkadaşımız ile iletişim kurarken nelere dikkat etmeliyiz?
- Sosyal arkadaşımızı kırmamak için neler yapabiliriz?

8. Etkinlik **özetlenir** ve Çalışma Yaprağı-2'yi ailelerine anlatmaları **ödevi** verilir.

Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman'a Not

- Okulunuzda sıkça gözlemlediğiniz, öğretmenlerden size iletilen durumları dikkate alarak canlandırma yapılmasını sağlayınız. Durumlar okulunuzda farklı ortamlarda (derste, atölyelerde, tenefüste ya da serviste) olabilir.

- Ayrıca canlandırmada Çalışma Yaprağı-2'deki iletişim engellerinin kullanımına özen gösteriniz.

Etkili İletişim ve İletişim Engelleri

İletişim yalnızca konuşmaktan ibaret değildir. İletişim, neyi ne zaman nasıl ileteneğini bilme sanatıdır. İletişimde beden dilinden, ses tonuna, kelimeler üzerindeki vurgudan içinde bulunduğumuz mekâna, zamanlamaya kadar dikkat edebilmeyi gerektirir.

İletişim Engelleri:

Kişiler arası iletişim "anlaşabilme" sanatıdır. İletişimde başarılı olmak için gönderdiğimiz mesajın karşı tarafta doğru anlaşılması gerekir. Ancak kendimizi ifade ederken her zaman başarılı olamayız. Bunun nedenlerinden bazıları:

***Ad takma alay etme:**

- Tıpkı bebek gibi davranıyorsun.
- Çok komiksin.

***Analiz etmek:**

- Ben senin aklından geçeni biliyorum.
- Beni kandırmaya çalışıyorsun.

***Uyarmak:**

- Sana son kez syluyorum!
- Bir daha bunu yaparsan başına gelecekleri anlarsın.

***Emir vermek:**

- Ben ne dersem onu yapacaksın!
- Benim dediği yapılacak, itiraz istemem.

***Yargılamak, eleştirmek:**

- Sen zaten zora gelince kaçarsın.
- Hiçbir Şeyi doğru yapmıyorsun.

Eğitim

03 Empati ve Sen-Ben Dili

Süresi
40 dakika
(1 ders saati)

Oturumun Amacı

• Oturumun temel amacı akran danışmanlarının sosyal arkadaş rollerinde yararlanacağı empati ve ben dili ile ilgili bilgi ve beceriler kazandırmaktır.

Kazanım

• Etkili iletişimde empati ve ben dilini nasıl kullanacağını fark eder.

Yöntem ve Teknik

• Anlatım, soru-cevap, ikili grup çalışması

Araç-gereç, materyal

• Çalışma Yapağı-3: Kişiler Arası İletişimde Anahtar Kavramlar

Öğretim Süreci (40 dk.)

1. Rehber öğretmen/psikolojik danışman **ödev** ile ilgili gönüllü öğrencilerin paylaşımını alır.
2. Akran öğrencilere birer adet Çalışma Yapağı-3 dağıtır ve bugünkü **çalışmanın amacını** açıklar:
 - *Kişiler arası iletişimde birbirimizi anlamak için empati becerimizi kullanmamız gerekir. Bugün empatik dinleme ve kendimizi ben dili ile nasıl ifade edeceğimizi ele alacağız.*
3. Rehber öğretmen/psikolojik danışman Çalışma Yapağı-3'den yararlanarak **empati** ile ilgili kısa bilgilendirme yapar. Varsa öğrencilerin soruları alınır:
 - *Empati becerisi hepimizin doğuştan getirdiği en temel beceridir. Bizler birbirimizi anlamak için empati becerimizi kullanırız. Bunun için geçici bir süre karşımızdaki kişinin yerine geçer ve "Ben bu durumda olsam ne düşünürdüm ve ne hissederdim?" diye kendimize sorarız. Bu soruya verdiğimiz cevabı çok kısaca karşımızdaki kişiye iletiriz. Şimdi bununla ilgili küçük alıştırmalar yapalım.*

4. Empati becerisini deneyimlemeleri için öğrencileri ikili gruplara ayırarak örnek durumlar verilir:

- *Farz edin ki iki arkadaş teneffüste sohbet ediyorsunuz. Şimdi sizlere birkaç örnek cümle okuyacağım. Biriniz bu cümleyi tekrar edin, diğeriniz empati kurmayı dene. Sonra doğru empati kurup kurmadığınızı teyit edelim. Şimdi durumları veriyorum:*
- *Durum-1: Yemekhanede arkadaşlar izin almadan önüme geçti.*
- *Durum-2: Atölye dersinde yaptığım ürünü öğretmen çok beğendi.*
- *Durum-3: Çok sevdiğim kuzenim dün akşam bize geldi.*
- *Durum-4: Serviste izin almadan Ali benim yerime oturdu.*

5. Rehber öğretmen/psikolojik danışman grupların çalışmalarını yönlendirir. İhtiyaç duyan gruplara ipucu vererek, destek olur.

6. Rehber öğretmen/psikolojik danışman Çalışma Yaprağı-3'ten yararlanarak **"sen-ben dili"** ile ilgili kısa bilgilendirme yapar. Varsa öğrencilerin soruları alınır.

- *Ben dilini karşımızdaki kişiyi suçlamadan kendimizi anlatmak için kullanırız. Tek amacımız kendi düşüncelerimizi ve duygularımızı paylaşmaktır. Karşı tarafı suçlamadan, eleştirmeden kendimizi anlattığımız için aynı zamanda onun bizle empati kurmasına da destek oluruz. Yani karşımızdaki kişi, arkadaşımız ya da ailemizin bize empati ile yaklaşması için "ben dili" ile konuşmaya özen göstermeliyiz. Şimdi birlikte küçük alıştırımlar yapalım.*

7. Ben dilini deneyimlemeleri için örnek durumlar verir ve gönüllü paylaşımlar alınır:

- *Durum-1: Arkadaşınız sizden izinsiz kaleminizi aldı.*
- *Durum-2: Anneniz odanızı toplamanızı istedi.*
- *Durum-3: Arkadaşınız size sürpriz hediye almış.*
- *Durum-4: Çok yoğunsunuz ve arkadaşınız size destek olmadı.*

8. Etkinlik özetlenir ve Çalışma Yaprağı-3'ü incelemeleri ve aileleri ile paylaşımları istenir.

Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman'a Not

- Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler, normal akranlarına göre ailelerine daha bağımlıdır. Bu nedenle ödevlerin aile ile paylaşılması istenilmiştir. Ancak öğrenciler bağımsız olarak ödev yapabiliyorsa, aile ile paylaşımlarını istemeyiniz.

- Akran eğitiminde toplam üç adet çalışma yaprağı verilmiştir. İhtiyacınıza göre zenginleştirebilirsiniz.

- Süpervizyon çalışmalarında üç çalışma yaprağında verdiğiniz bilgi ve becerileri tekrar ederek pekiştiriniz.

Etkili İletişim ve İletişim Engelleri

İletişim yalnızca konuşmaktan ibaret değildir. İletişim, neyi ne zaman nasıl ileteceğini bilme sanatıdır. İletişimde beden dilinden, ses tonuna, kelimeler üzerindeki vurgudan içinde bulunduğumuz mekâna, zamanlamaya kadar dikkat edebilmeyi gerektirir.

İletişim Engelleri:

Kişiler arası iletişim "anlaşabilme" sanatıdır. İletişimde başarılı olmak için gönderdiğimiz mesajın karşı tarafta doğru anlaşılması gerekir. Ancak kendimizi ifade ederken her zaman başarılı olamayız. Bunun nedenlerinden bazıları:

***Ad takma alay etme:**

- Tıpkı bebek gibi davranıyorsun.
- Çok komiksin.

***Analiz etmek:**

- Ben senin aklından geçeni biliyorum.
- Beni kandırmaya çalışıyorsun.

***Uyarmak:**

- Sana son kez söylüyorum!
- Bir daha bunu yaparsan başına gelecekle anlırsın.

***Emir vermek:**

- Ben ne dersem onu yapacaksın!
- Benim dediği yapılacak, itiraz istemem.

***Yargılamak, eleştirmek:**

- Sen zaten zora gelince kaçarsın.
- Hiçbir şeyi doğru yapmıyorsun.

Eğitim

04 Akran Danışmanlığım

Süresi
40 dakika
(1 ders saati)

Oturumun Amacı

- Oturumun temel amacı akran danışmanlarının rol ve görevlerini kavramaları ve eğitim programında öğrendikleri bilgi ve becerileri nasıl kullanacaklarını fark etmelerini sağlamaktır.

Kazanım

- Akran danışmanlığı programında öğrendiklerini nasıl kullanacağını kavrar.

Yöntem ve Teknik

- Anlatım, soru-cevap

Araç-gereç, materyal

- Akran Danışmanlığı Belgesi
- Akran danışmanlığı sembolü (rozet, yaka kartı, kol bandı gibi)

Öğretim Süreci (40 dk.)

1. Rehber öğretmen/psikolojik danışman **ısınma oyunu** ile akran öğrencilerin dikkatini çeker:
 - *Şimdi kendinizi bir akran danışmanı olarak düşünün ve sizi en iyi betimleyen bir sembol belirleyin. Bu sembolün sizi temsil etmesini istiyorum; sizi temsil eden bir çiçek, bitki, hayvan, renk, mevsim olabilir... Önce ben başlamak istiyorum, kendime sembol olarak "Akran Danışmanı Süpervizörü Beyaz Gül" belirledim. Beyaz gül duruluk, saflık ve sonsuzluğu temsil eder. Sizler gibi güzel kalpli akran danışmanları ile çalışacak olmak, bana bu hissi verdiği için bunu belirledim. Şimdi sizlerin de sembol belirlemesini rica ediyorum.*
2. Rehber öğretmen/psikolojik danışman ilk 3 eğitimi kısaca özetleyerek bilgi ve becerileri pekiştirir:
 - *Akran danışmanlarım, bugün yaptığımız eğitimlerdeki çalışmalarını kısaca özetleyelim istiyorum. Lütfen size verdiğim Çalışma Yapraklarını çıkaralım... Evet **birinci dersimizde** rollerimiz, görevlerimiz, sınırlılıklarımız ve etik kurallar üzerinde durmuştuk.*
 - *Sizlerden beklediğim rol ve görevler neler?*
 - *Akran danışmanı olarak sınırlılıklarınız neler?*
 - *Hangi etik kurallarımız var?*

- Bir akran danışmanı olarak rol ve görevleriniz, sınırlılıklarınız ve uymanız gereken etik kurallar hakkında neler söylemek istersiniz?
 - **İkinci dersimizde** iletişimde yaptığımız engelleri ele aldık.
 - Hangi iletişim hataları sosyal arkadaşlarımızı üzebilir?
 - Sosyal arkadaşlarımızı kırmadan onlarla nasıl iletişim kurabiliriz?
 - **Üçüncü dersimizde;** etkili iletişimde çok önemli olan empati ve ben dili üzerinde durduk.
 - Empati nedir? Kaç adımda empati kurarız?
 - Empati kurarken neye dikkat edersiniz? (Bu soruda “dikkatli dinleme” cevabı beklenir.)
 - Ben diline kim/ler örnek vermek ister?
 - Akran danışmanı olmanız ile ilgili kendinizi ben dili ile ifade ediniz?
3. Rehber öğretmen/psikolojik danışman **okul müdürünü** davet eder.
4. Rehber öğretmen/psikolojik danışman yapılan eğitimi kısaca özetler ve akran danışmanlarından beklediği rolü açıklar:
- Sayın okul müdürümüzün huzurunda sizlere akran danışmanımız olarak aramıza hoş geldiniz demek istiyorum. Toplam 4 saatlik eğitim sürecini tamamladık; süpervizyon toplantılarında sizleri bilgilendirmeye ve akran danışmanı olarak sizlerin bilgi ve becerilerinizi güçlendirmeye devam edeceğim.... Sizlerin desteği ile sosyal akranlarınızın okul yaşamlarını daha da güzelleştireceğiz, onların kendilerini sevildiği ve değerli hissetmesine katkı sağlayacaksınız. Şimdiden sizlere katkılarınız için çok teşekkür ediyorum.
 - Sizleri öğretmenlerimiz ile birlikte sosyal akranlarınız ile tanıştıracacağız. Benim ve öğretmenlerimizin gözetiminde akranlarınız ile etkileşim kurmaya başlayabilirsiniz.
 - Haftada bir saat süpervizyon toplantısı yapıp çalışmalarımızı değerlendirip daha iyi sosyal arkadaş olmanız için sizlere destek olacağım.
5. Rehber öğretmen/psikolojik danışman belge ve sembol takdimi için sözü okul müdürüne bırakır.
6. Okul müdürü ile birlikte akran danışmanlarına Akran Danışmanlığı Belgesi takdim edilir ve Akran Danışmanlığı sembolü (rozet/yaka kartı/ kol bandı) takılır.

Rehber Öğretmen/Psikolojik Danışman'a Not

- Bu oturumda öğrencilere “akran danışmanlarım” diye hitap ederek, onların rollerini benimsemesine destek olunuz.
- Bu kitapta Akran Danışmanlığı Belgesi ve akran danışmanlarına takılacak rozet/yaka kartı/ bant örneği verilmeyecektir. Okul yönetimi ile birlikte görüşerek Özelleştirilmiş Arkadaş Programı sembolüne karar veriniz. Okulunuzun arması ile uygun gördüğünüz sembolü eşleştirerek özgün bir tasarım yapabilirsiniz. Bunu rozet, yaka kartı ya da kol bandı olarak basılmasını talep ediniz.
- Oturumun sonunda akran öğrencilere belge takdimi ve sembol verilmesinde okul yönetimin katılımını rica ediniz.

**Özel Eğitim ve
Rehberlik Hizmetleri
Genel Müdürlüğü**

Bu kitap Millî Eğitim Bakanlığınca ücretsiz olarak verilmiştir. Para ile satılmaz.